

Správa Ad hoc výboru 23. mimoriadneho zasadania Valného zhromaždenia OSN

Dodatok č. 3 (A/S-23/10/Rev.1)

O b s a h

- I. Úvod
- II. Činnosť Ad hoc výboru
- III. Odporúčania

Poznámka k prekladu:

Táto publikácia je súčasťou spoločného projektu medzinárodnej siete ženských mimovládnych organizácií Karat - Coalition s finančnou podporou Ford Foundation. Správu súčasne vydávajú partnerské organizácie v Albánsku, Bulharsku, Českej republike, Juhoslávii, Macedónsku, Maďarsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku a Rusku.

Na Slovensku preklad pripravila a vydáva Aliancia žien Slovenska s finančnou podporou sekretariátu Rady vlády SR pre prevenciu kriminality a MPSVR SR.

*Preložila: Mgr. Adriana Sýkorčinová,
Odborná spolupráca: Mgr. Katarína Farkašová, JUDr. Henrieta Kollárová,
Redigovala: Mgr. Martina Hajičková*

Kapitola I

Úvod

1. Na 1. plenárnej schôdzi 23. mimoriadneho zasadania, ktorá sa konalo 5. júna 2000, Valné zhromaždenie založilo Ad hoc výbor pre 23. mimoriadne zasadanie a s jednoznačnou podporou zvolilo Christinu Kapalatu (Zjednotená tanzánijská republika) za jeho predsedníčku.
2. Ad hoc výbor sa stretol na troch zasadaniach, 5., 9. a 10. júna 2000, aby vypočul predstaviteľov systému OSN a mimovládnych organizácií a zväzil otázku zhodnotenia a vyhodnotenia pokroku, ktorý bol dosiahnutý pri implementácii 12 problematických oblastí, ako ich stanovuje Akčná platforma prijatá v Pekingu (8. bod programu), ako aj otázku ďalšieho postupu a iniciatív zameraných na prekonanie prekážok pri implementácii pekinskej Akčnej platformy (bod programu 9).
3. Na prvom zasadaní 5. júna výbor jednoznačne zvolil tieto podpredsedníčky: Aicha Afifi (Maroko), Asith Bhattacharjee (India), Patricia Flor (Nemecko), Misako Kaji (Japonsko), Sonia R. Leonce-Carryl (St. Lucia), Mónica Martínez (Ekvádor), Kirsten Mlačak (Kanada), Rasa Ostrauskaitė (Litva), a Dubravka Šimonović (Chorvátsko). Ad hoc výbor rozhodol, že M. Martínez bude tiež zastávať funkciu spravodajkyne.
4. V súvislosti so zvážením 8. a 9. bodu programu Ad hoc výborom na jeho treťom a obnovenom treťom stretnutí bola výboru predložená správa „Ženy 2000: rodová rovnosť, rozvoj a mier v 21. storočí“, ktorú vypracovala Komisia o postavení žien, pôsobiaca ako prípravný výbor pre 23. mimoriadne zasadanie Valného zhromaždenia OSN (A/S-23/2 a Add. 1 a 2 (Časti I-IV a IV/Corr.1)).
5. Na 1. zasadaní predniesla predsedníčka vyhlásenie.
6. Vyhlásenie predniesla aj zvláštna poradkyňa generálneho tajomníka OSN pre rodové záležitosti a zlepšenie života a postavenia žien.
7. Na tom istom stretnutí predniesol vyhlásenie v mene Komunity pre rozvoj južnej Afriky predstaviteľ štátu Maurícius.

8. Na 1. zasadaní predniesol vyhlásenie výkonný riaditeľ Spoločného programu OSN pre HIV/AIDS, regionálny riaditeľ Svetového potravinového programu, riaditeľka Medzinárodného výskumného a školiaceho inštitútu OSN pre zlepšenie života a postavenia žien, zástupca vedúceho Úradu pre kontrolu drog a prevenciu kriminality so sídlom v New Yorku, a zástupkyňa výkonného tajomníka Komisie pre ekonomické a sociálne záležitosti pre západnú Áziu.

9. Na tom istom zasadaní predniesla vyhlásenie riaditeľka oddelenia ľudských zdrojov Medzinárodného menového fondu, zástupca generálneho riaditeľa Organizácie OSN pre potraviny a poľnohospodárstvo, zvláštny predstaviteľ generálneho riaditeľa Medzinárodnej organizácie práce a zástupca generálneho riaditeľa Organizácie OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru.

10. Vyhlásenie predniesla aj predstaviteľka Konferencie žien celej Indie, mimovládnej organizácie so štatútom konzultanta Ekonomickej a sociálnej rady, ktorá hovorila v mene mnohých ďalších mimovládnych organizácií.

11. Na druhom zasadaní 9. júna predniesla vyhlásenie generálna riaditeľka Svetovej zdravotníckej organizácie, vysoká komisárka OSN pre ľudské práva, výkonná tajomníčka Ekonomickej komisie pre Európu a predstaviteľky a predstavitelia Svetovej banky, Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov a Medzinárodného fondu pre rozvoj poľnohospodárstva.

12. Vyhlásenie predniesli aj predstaviteľky a predstavitelia nasledujúcich mimovládnych organizácií, akreditovaných na mimoriadne zasadanie: Caucus on violence against women; Uprooted women's caucus, Asia Pacific Women's Watch; Media caucus; NGO Committee on Mental Health, International Network of Girls and World Vision; Agence de recherches d'information et de formation pour les femmes; International Self-Reliance Agency for Women; Soroptimist International (v mene mnohých iných mimovládnych organizácií); World Association of Community Radio Broadcast; African Women's Development Network.

Kapitola II

Činnosť Ad hoc výboru

13. Na svojom treťom zasadaní 10. júna Ad hoc výbor prerokoval návrh svojej správy (A/S-23/AC.1/L.1 a Add. 1-42) a návrhy znenia dvoch rezolúcií, ktoré predložila predsedníčka v dokumente A/S-23/AC.1/L.2.

14. Vyhlásenia predniesli predstavitelia a predstaviteľky Hondurasu, Kolumbie (aj v mene Bolívie, Brazílie, Chile, Kostariky, Ekvádora, Salvádora, Guatemaly, Mexika, Paraguaja, Peru, Uruguaja a Venezuely), Gabonu, Kuby, Mauretánska, Nigérie (v mene členských štátov OSN, ktoré sú členmi Skupiny 77 a Číny), Líbyjskej arabskej Džamahírie, Iránskej islamskej republiky, Nikaraguy, Sudánu, Kuvajtu, Spojených arabských emirátov, Kanady (v mene štátov skupiny JUSCANZ), Argentíny, Iraku, Bangladéša a Saudskej Arábie.

15. Ad hoc výbor potom schválil svoju správu a odporučil Valnému zhromaždeniu prijať dve navrhované rezolúcie, pričom k prvej je ako príloha pripojený text „Politická deklarácia“ a k druhej „Ďalšie postupy a iniciatívy na implementáciu Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy“ (viď odsek 16).

Kapitola III

Odporúčania Ad hoc výboru

16. Ad hoc výbor odporúča Valnému zhromaždeniu prijať nasledujúce navrhované rezolúcie:

Navrhovaná rezolúcia I

Politická deklarácia

Valné zhromaždenie prijíma túto politickú deklaráciu, ktorá je pripojená ako príloha k tejto rezolúcii.

Príloha

Politická deklarácia

My vlády, ktoré sa zúčastňujeme na mimoriadnom zasadaní Valného zhromaždenia,

1. znovu potvrdzujeme svoje odhodlanie pre realizáciu cieľov a úloh uvedených v Pekinskej deklarácii [1] a Akčnej platforme [2] , prijatých v roku 1995 na Štvrtej svetovej konferencii o ženách, a v Progresívnych stratégiách na zlepšenie života a postavenia žien prijatých v Nairobi [3] , až do roku 2000 ako vyvrcholenie dekády 1976 - 1985, ktorú OSN vyhlásila za Dekádu žien;

2. znovu potvrdzujeme aj naše odhodlanie realizovať 12 problematických oblastí uvedených v pekinskej Akčnej platforme, ktorými sú: ženy a chudoba, vzdelávanie žien a príprava na povolanie žien, ženy a zdravie, násilie na ženách, ženy a ozbrojené konflikty, ženy a hospodárstvo, ženy v mocenských a rozhodovacích štruktúrach, inštitucionálne mechanizmy na zlepšenie života a postavenia žien, ľudské práva žien, ženy a médiá, ženy a životné prostredie, a ženy v detstve a dospievaní. Zároveň vyzývame na implementáciu prijatých záverov a rezolúcií nasledujúcich po Štvrtej svetovej konferencii o ženách, ktoré prijala Komisia o postavení žien od svojho 39. zasadania;

3. uznávame, že nesieme primárnu zodpovednosť za úplnú implementáciu Progresívnych stratégií na zlepšenie života a postavenia žien prijatých v Nairobi, Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy a všetkých príslušných záväzkov pre zlepšenie života a postavenia žien. V tejto súvislosti vyzývame na pokračujúcu medzinárodnú spoluprácu vrátane opätovného potvrdenia odhodlania usilovať sa o dosiahnutie medzinárodne dohodnutého, zatiaľ stále nenaplneného cieľa, ktorým je čo najskôr vyhradiť 0,7 % hrubého domáceho produktu vyspelých krajín na celkovú oficiálnu rozvojovú pomoc;

4. vítame pokrok, ktorý sa podarilo doteraz dosiahnuť v otázke rovnosti rodov a implementácie pekinskej Akčnej platformy a znovu potvrdzujeme naše odhodlanie urýchliť dosiahnutie celosvetovej ratifikácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien [4] (CEDAW). V tomto ohľade uznávame úsilie vlád na všetkých úrovniach, systému OSN, medzivládnych, iných medzinárodných a regionálnych organizácií a naliehavo žiadame, aby pokračovalo úsilie o úplnú implementáciu pekinskej Akčnej platformy;

5. uznávame úlohu a prínos občianskej spoločnosti, najmä mimovládnych organizácií a ženských organizácií, pri implementácii Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy, a podporujeme ich účasť v ďalších procesoch implementácie a vyhodnocovania;

6. zdôrazňujeme, že muži sa musia zapojiť do presadzovania rodovej rovnosti a prevziať v tejto úlohe zodpovednosť spoločne so ženami;

7. znovu potvrdzujeme dôležitosť začleňovania ženskej problematiky (mainstreaming of a gender perspective) do procesu implementácie výsledkov iných významných konferencií a summitov OSN a potrebu koordinovaného postupu, nadväzujúceho na všetky významné konferencie a summity vlád, regionálnych organizácií a všetkých orgánov a organizácií v systéme OSN v rámci ich príslušných mandátov.

My vlády na začiatku nového milénia

8. znovu potvrdzujeme naše odhodlanie prekonávať prekážky, ktoré sa objavia pri implementácii pekinskej Akčnej platformy a Progresívnych stratégií prijatých v Nairobi a posilňovať a chrániť národné a medzinárodné prostredie, ktoré ich implementáciu umožňuje. Na dosiahnutie tohto cieľa sa zaväzujeme urobiť ďalšie kroky na zabezpečenie ich úplnej a urýchlenej implementácie, a to aj prostredníctvom presadzovania a ochrany všetkých ľudských práv a základných slobôd, začleňovania ženskej problematiky do politických rozhodnutí a programov, presadzovaním zastúpenia žien v plnom rozsahu na všetkých úrovniach rozhodovania, posilnenia ich postavenia, ako aj rozvinutej medzinárodnej spolupráce pri implementácii pekinskej Akčnej platformy;

9. súhlasíme, že budeme pravidelne vykonávať hodnotenie prebiehajúcej implementácie Akčnej platformy s úmyslom zorganizovať spoločné stretnutie všetkých zainteresovaných strán v roku 2005, na ktorom zhodnotia dosiahnutý pokrok a zväžia nové iniciatívy 10 rokov po prijatí pekinskej Akčnej platformy a 20 rokov po prijatí Progresívnych stratégií z Nairobi;

10. zaväzujeme sa zabezpečiť, aby v každej spoločnosti ženy a muži spoločne pracovali na tom, aby v 21. storočí každý človek sveta mohol užívať rovnosť, pokrok a mier.

Navrhovaná rezolúcia II

Ďalšie postupy a iniciatívy na implementáciu Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy

Valné zhromaždenie prijíma tieto ďalšie postupy a iniciatívy na implementáciu Pekinskej deklarácie [5] a Akčnej platformy [6], ktoré sú pripojené ako príloha k tejto rezolúcii.

Príloha

Ďalšie postupy a iniciatívy na implementáciu Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy

I. Úvod

1. Vlády, ktoré sa zišli na mimoriadnej schôdzi Valného zhromaždenia, znovu potvrdili svoje odhodlanie naplniť ciele a úlohy uvedené v Pekinskej deklarácii a v Akčnej platforme, ktoré boli prijaté na Štvrtej svetovej konferencii o ženách v roku 1995, tak ako je to uvedené v správe z tejto konferencie. Pekinská deklarácia a Akčná platforma stanovili ako ciele rodovú rovnosť, rozvoj a mier a vypracovali program na posilnenie postavenia žien. Vlády zhodnotili a vyhodnotili pokrok a identifikovali prekážky a nové úlohy pri implementácii Akčnej platformy. Vlády dospeli k záveru, že ciele a záväzky, stanovené v Akčnej platforme, sa ešte nepodarilo úplne realizovať a dosiahnuť. Dohodli sa zároveň na ďalších postupoch a iniciatívach na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni, ktoré majú implementáciu urýchliť a zabezpečiť realizáciu rodovej rovnosti, rozvoja a mieru v plnom rozsahu.

2. Pekinská Akčná platforma určila 12 problematických oblastí, ktoré si vyžadujú prioritné konanie, ak sa má dosiahnuť zlepšenie života žien a posilnenie ich postavenia. Komisia o postavení žien zhodnotila pokrok dosiahnutý v týchto dvanástich oblastiach a od roku 1996 prijíma dohodnuté závery a odporúčania na urýchlenie implementácie. Akčná platforma, spolu s dohodnutými závermi a odporúčaniami, tvorí základ ďalšieho pokroku smerom k dosiahnutiu rodovej rovnosti, rozvoja a mieru v 21. storočí.

3. Cieľom Akčnej platformy, ktorá je v súlade s cieľmi a zásadami Charty OSN a medzinárodným právom, je posilnenie postavenia všetkých žien. Pre posilnenie postavenia žien je nevyhnutné využívanie plného rozsahu všetkých ľudských práv a základných slobôd všetkými ženami. Nesmie sa zabúdať na dôležitosť rozdielov na národnej a regionálnej úrovni a rôzne historické, kultúrne a náboženské pozadie, je však povinnosťou štátov, bez ohľadu na ich politický, ekonomický alebo kultúrny systém, aby podporovali a ochraňovali ľudské práva a základné slobody. Implementácia Akčnej platformy, a to aj prostredníctvom zákonov a navrhovaním stratégií, politiky, programov a rozvojových priorít, je výsostnou zodpovednosťou každého štátu, v súlade so všetkými ľudskými právami a základnými slobodami, pričom dôležitosť a rešpektovanie rôznych náboženských a etických hodnôt, kultúrneho pozadia a filozofických názorov jednotlivcov a jednotlivkyň a ich komunít by malo prispieť k tomu, aby ženy mohli v plnom rozsahu využívať svoje ľudské práva a aby sa podarilo dosiahnuť rovnosť, rozvoj a mier.

4. Akčná platforma zdôrazňuje, že ženy majú spoločné problémy, ktoré možno riešiť iba spoločným úsilím a v partnerstve s mužmi smerom k dosiahnutiu spoločného cieľa, ktorým je rodová rovnosť na celom svete. Rešpektuje a oceňuje v plnom rozsahu rôznorodosť situácií a podmienok, v ktorých sa ženy nachádzajú, a uznáva, že niektoré ženy musia čeliť určitým bariéram pri posilňovaní svojho postavenia.

5. Akčná platforma uznáva, že ženy pri dosahovaní úplnej rovnosti a zlepšenia svojho života a postavenia čelia bariéram kvôli takým faktorom, ako je ich rasa, vek, jazyk, národnosť, kultúra, náboženstvo alebo hendikep, domorodý alebo iný štatút. Mnoho žien zápasí so špecifickými prekážkami, týkajúcimi sa ich rodinného stavu, najmä ak sú slobodnými matkami, ako aj ich socioekonomického postavenia vrátane životných podmienok vo vidieckych, izolovaných alebo chudobných oblastiach. Ďalšie prekážky čakajú aj na utečenky, vysídlené ženy vrátane vnútroštátne vysídlených žien, ako aj na imigrantky a migrujúce ženy vrátane migrujúcich robotníčok. Mnohé ženy tiež trpia živelnými pohromami, vážnymi a infekčnými chorobami a sú vystavené rôznym formám násillia na ženách.

II. Úspechy a prekážky pri realizácii 12 problematických oblastí uvedených v Akčnej platforme

6. Úspechy a prekážky musia byť hodnotené vo vzťahu k záväzkom pekínskej Akčnej platformy a dvanástim problematickým oblastiam, ktoré v nej boli stanovené, t. j. treba zistiť, aké kroky boli podniknuté a aké výsledky sa dosiahli, ako ich uvádzajú správy jednotlivých krajín, a tiež s prihliadnutím na správy generálneho tajomníka OSN, ako aj na výsledky, závery a dohody z piatich regionálnych zasadnutí, ktoré sa uskutočnili v rámci prípravy na mimoriadne zasadanie Valného zhromaždenia, a iné relevantné zdroje. Z tohto hodnotenia vyplýva, že aj keď možno zaznamenať istý významný pozitívny rozvoj, naďalej pretrvávajú bariéry a ciele a záväzky z Pekingu sa ešte stále nepodarilo úplne realizovať. Sumarizácia úspechov a pretrvávajúcich alebo nových prekážok môže preto predstavovať globálny rámec na určenie ďalších postupov a iniciatív na prekonanie prekážok a dosiahnutie urýchlenej implementácie plného rozsahu Akčnej platformy na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach.

A. Ženy a chudoba

7. Úspechy. Významný pokrok sa dosiahol pri zvýšení uznania rodových dimenzií chudoby a uznania, že rodová rovnosť je jedným z faktorov, ktoré majú mimoriadnu dôležitosť pri odstraňovaní chudoby, najmä vzhľadom na feminizáciu chudoby. Vlády jednotlivých krajín v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami sa usilujú integrovať rodovú optiku do politiky a programov na odstraňovanie chudoby. Multilaterálne, medzinárodné a regionálne finančné inštitúcie tiež venujú zvýšenú pozornosť zapracovaniu rodovej optiky do svojich programov. Úspechy sa dosiahli aj vďaka prístupu, ktorý kombinuje stimuláciu pracovných miest a činností vytvárajúcich príjem pre ženy a poskytovanie základných sociálnych služieb vrátane vzdelania a zdravotnej starostlivosti. Mikropôžičky a iné finančné nástroje pre ženy sa osvedčili ako úspešná stratégia pre ekonomické posilnenie žien a rozšírili ekonomické možnosti niektorých žien žijúcich v chudobe, najmä na vidieku. Pri navrhovaní politiky sa berú do úvahy špecifické potreby neúplných domácností (žena samoživiteľka). Vďaka výskumu sa zvýšilo pochopenie, že treba rozlišovať medzi vplyvmi chudoby na ženy a mužov, a boli vyvinuté nástroje, ktoré toto hodnotenie pomáhajú realizovať.

8. Prekážky. K prehĺbeniu ekonomickej nerovnosti medzi ženami a mužmi prispieva mnoho faktorov vrátane nerovnosti príjmov, nezamestnanosti a prehĺbenia úrovne chudoby najzraniteľnejších a okrajových skupín. Snahu krajín bojovať s chudobou obmedzujú aj tieto faktory: zadlženosť, nadmerné vojenské výdavky neúmerné k bezpečnostným požiadavkám krajiny, unilaterálne donucovacie opatrenia, ktoré nie sú v súlade s medzinárodným právom a Chartou OSN, ozbrojené konflikty, okupácia cudzím štátom, terorizmus, nízka úroveň oficiálnej rozvojovej pomoci a nenaplnený záväzok vyspelých krajín dosiahnuť - zatiaľ ešte stále nedosiahnutý - dohodnutý cieľ poskytnúť 0,7 % svojho hrubého domáceho produktu na celkovú oficiálnu rozvojovú pomoc a 0,15 až 0,2 % pre najzaostalejšie krajiny, ako aj nedostatočné účinné využitie zdrojov. Okrem toho ekonomické posilnenie žien brzdia a, naopak, feminizáciu chudoby zvyšujú faktory ako rodová nerovnosť a nerovnosť rozdelenia ekonomickej moci medzi ženy a mužov, nerovnomerná deľba neplatenej práce medzi ženami a mužmi, nedostatok technologickej a finančnej podpory pre podnikanie žien, nerovnosť v prístupe ku kapitálu (najmä pôde a úverom) a ku kontrole kapitálu a nerovný prístup k pracovným trhom. Základná ekonomická reštrukturalizácia v krajinách s transformujúcou sa ekonomikou viedla k nedostatku zdrojov na programy na odstraňovanie chudoby, ktorých cieľom je posilnenie postavenia žien.

B. Vzdelávanie žien a príprava na povolanie

9. Úspechy. Podarilo sa dosiahnuť zvýšenie uvedomenia si, že vzdelanie je jedným z najhodnotnejších prostriedkov na dosiahnutie rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien. Dosiahol sa pokrok pri vzdelávaní žien a dievčat a pri ich príprave na povolanie na všetkých úrovniach, najmä tam, kde existovalo dostatočné politické odhodlanie a pridelovanie zdrojov. Vo všetkých regiónoch sa prijali opatrenia na iniciovanie alternatívneho vzdelávania a systémov odbornej prípravy pre domorodé komunity a iné znevýhodnené a okrajové skupiny, s cieľom stimulovať ich do štúdia všetkých odborov, najmä netradičných odborov štúdia, a odstrániť rodovú zaujatosť, ktorá existuje v systéme vzdelávania a prípravy na povolanie.

10. Prekážky. V niektorých krajinách je snaha o redukciu negramotnosti a zvýšenie gramotnosti žien a dievčat a zvýšenie ich prístupu k vzdelávaniu všetkých druhov a na všetkých stupňoch obmedzovaná nedostatkom zdrojov a nedostatkom politickej vôle a odhodlania zlepšiť vzdelávaciu infraštruktúru a podniknúť reformy vo vzdelávaní; pretrvávajúca rodová diskriminácia a zaujatosť, a to aj v príprave

učiteľov; diskriminácia žien pri výbere povolania spôsobená tradičnými stereotypmi; nedostatok zariadení starostlivosti o deti; pretrvávajúce využívanie rodových stereotypov vo vzdelávacích materiáloch; nedostatočná pozornosť venovaná prepojeniu medzi vzdelaním žien v inštitúciách vysokého školstva a dynamikou pracovného trhu. Vzdialená poloha niektorých komunít a – v niektorých prípadoch - neprimerané platy a sociálne zabezpečenie nepriťahujú kvalifikovaných učiteľov, čo môže vyústiť do nižšej úrovne vzdelania. Nižší počet žien, ktoré sa zapíšu do škôl a aj doštudujú, je v mnohých krajinách spôsobený aj ekonomickými, sociálnymi a infraštrukturálnymi bariérami, ako aj tradičnými diskriminačnými praktikami. Niektoré krajiny dosiahli len malý pokrok pri redukcii negramotnosti, čo zhoršuje nerovnosť žien na ekonomickej, sociálnej a politickej úrovni. V niektorých z týchto krajín malo nevhodné navrhnutie a aplikácia politiky štrukturálnej úpravy obzvlášť tvrdý vplyv na vzdelávací sektor, pretože vyústilo do zníženia investícií do vzdelávacej infraštruktúry.

C. Ženy a zdravie

11. Úspechy. Realizovali sa programy, ktorých cieľom bolo dosiahnuť, aby si tvorcovia politiky a plánov uvedomili potrebu takých programov pre zdravie, ktoré dbajú o všetky aspekty zdravia žien počas ich celého životného cyklu, vďaka čomu sa podarilo zvýšiť v mnohých krajinách dosahovanú dĺžku života. Zvýšená pozornosť sa venuje vysokej miere úmrtnosti žien a dievčat následkom malárie, tuberkulózy, chorôb prenášaných vodou, infekčných a hnačkových chorôb a zlej výživy, ako aj sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a reprodukčným právam žien, tak ako ich zakotvuje článok 94 a 95 Akčnej platformy, pričom niektoré krajiny tiež vo zvýšenej miere zdôrazňujú implementáciu článku 96 Akčnej platformy. Zvýšila sa informovanosť a využitie plánovaného rodičovstva a antikoncepčných metód, zároveň si muži viac uvedomujú svoju zodpovednosť pri plánovanom rodičovstve a antikoncepčných metódach a ich používaní. Zvýšená pozornosť sa venuje infekciám prenášaným pohlavným stykom vrátane syndrómu získaného zlyhania imunity (HIV/AIDS) u žien a dievčat a metódam ochrany proti týmto infekciám, ako aj kojeniu, výžive, zdraviu detí a matiek. Do zdravotných a so zdravím súvisiacich vzdelávacích a telesných aktivít sa zavádza rodová optika, programy prevencie a rehabilitácie požívania návykových látok, vrátane nikotínu, drog a alkoholu sú tiež rodovo diferencované. Viac pozornosti sa venuje aj mentálnemu zdraviu žien, zdravotným podmienkam na pracovisku, vplyvu životného prostredia a uznaniu špecifických zdravotných potrieb starších žien. Na svojom 21. mimoriadnom zasadaní v New Yorku v dňoch 30.6. - 2.7. 1999 Valné zhromaždenie zhodnotilo dosiahnuté úspechy a prijalo kľúčové postupy [7], ktoré treba realizovať v oblasti ženského zdravia pri ďalšej implementácii Akčného programu Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji. [8]

12. Prekážky. V celosvetovom meradle zostávajú neprijateľné rozdiely medzi bohatými a chudobnými krajinami, čo sa týka miery úmrtnosti novorodencov a miery úmrtnosti a chorobnosti matiek, a tiež čo sa týka opatrení zameraných na zdravie žien a dievčat s ohľadom na ich zvýšenú zraniteľnosť infekciami prenášanými pohlavným stykom vrátane HIV/AIDS a iných pohlavných a reprodukčných zdravotných problémov, spolu s endemickými, infekčnými a prenosnými chorobami, ako je malária, tuberkulóza, hnačkové a vodou prenášané choroby a chronické neprenosné choroby. V niektorých krajinách si endemické, infekčné a prenosné choroby naďalej vyberajú daň na ženách a dievčatách. Inde zase patria k hlavným príčinám úmrtnosti a chorobnosti neprenosné choroby, ako srdcové a pľúcne choroby, vysoký krvný tlak a degeneratívne choroby. Napriek pokroku v niektorých krajinách zostáva vo väčšine krajín miera materskej úmrtnosti a chorobnosti neprijateľne vysoká. Mnoho štátov vynakladá na základnú pôrodnícku starostlivosť nedostatočné prostriedky. Rozvoj tejto oblasti brzdi absencia holistického prístupu k zdraviu a starostlivosti o zdravie žien a dievčat, ktorý by bol založený na práve žien tešiť sa počas svojho životného cyklu z čo najlepšieho možného fyzického a psychického zdravia. Mnohým ženám naďalej rôzne bariéry bránia využívať svoje práva na čo najlepšiu dosiahnuteľnú úroveň fyzického a psychického zdravia. Realizácii holistického prístupu bráni aj prevládajúca orientácia zdravotníckych systémov na liečenie chorôb, a nie na udržiavanie optimálneho zdravia. V niektorých štátoch sa nevenuje dostatočná pozornosť úlohe sociálnych a ekonomických determinantov zdravia. Ženy v rozvojových i vo vyspelých krajinách trpia nedostatkom čistej vody, primeranej výživy, hygienických sanitárnych zariadení, chýba rodovo diferencovaný výskum zdravia a technológií, rodová citlivosť pri poskytovaní informácií o zdraví, zdravotnej starostlivosti a zdravotníckych služieb vrátane poskytovania informácií týkajúcich sa zdravotných rizík, ktoré súvisia so životným prostredím a s výkonom povolania. Chudoba a nedostatočný rozvoj naďalej negatívne vplývajú na možnosti mnohých rozvojových krajín poskytovať a rozširovať kvalitnú zdravotnú starostlivosť. Výsledkom nedostatku finančných a ľudských zdrojov, najmä v rozvojových krajinách, ako aj reštrukturalizácie zdravotníckeho sektora a/alebo, v niektorých prípadoch, rastúcej tendencie privatizovať zdravotnícke systémy, sú nekvalitné, zredukované a nedostatočné služby zdravotnej starostlivosti, následkom čoho sa venuje menej pozornosti zdraviu najzraniteľnejších skupín žien. Prekážky ako nerovnosť mocenských vzťahov medzi ženami a mužmi, v ktorých ženy často nemajú moc trvať na bezpečnom a zodpovednom sexuálnom živote, ako aj nedostatok komunikácie medzi

mužmi a ženami o zdravotných potrebách žien a ich nepochopenie ohrozujú okrem iného zdravie žien, najmä zvyšovaním zraniteľnosti žien voči infekciám prenášaným pohlavným stykom vrátane HIV/AIDS, a tiež zhoršujú prístup žien k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu, najmä vo vzťahu k prevencii. Dospievajúci, najmä dospievajúce dievčatá, naďalej trpia nedostatkom informácií, vzdelania a služieb, ktoré sa týkajú sexuálneho a reprodukčného zdravia. K ženám, ktorým je poskytovaná zdravotná starostlivosť, sa často pristupuje bez úcty, nie je im zaručené súkromie a ochrana lekárskeho tajomstva, nie sú im poskytované úplné informácie o všetkých dostupných možnostiach liečby a zdravotníckych službách. Niektoré zdravotnícke zariadenia a ich personál pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti ženám stále nepostupujú v súlade s ľudskými právami a etickými, profesijnými a rodovo diferencovanými normami, ani nežiadajú od ženy súhlas s liečbou, ktorý by vydala dobrovoľne, zodpovedne a na základe informovanosti. Naďalej existuje nedostatok informácií o existencii vhodnej, finančne dostupnej primárnej zdravotnej starostlivosti vysokej kvality a prístupe k nej vrátane starostlivosti o sexuálne a reprodukčné zdravie a materskej a akútnej pôrodníckej starostlivosti, ako aj nedostatočná prevencia, zisťovanie a liečba rakoviny prsníka, krčka maternice a vaječníkov a osteoporózy. Nedostatočné je aj testovanie a vývoj mužskej antikoncepcie. Napriek tomu, že niektoré krajiny prijali isté opatrenia, ešte stále neprebehla úplná realizácia článkov 106 ods. j a 106 ods. k Akčnej platformy, ktoré sa týkajú zdravotných následkov neprofesionálne vykonaných interrupcií a potreby redukovat' uchýľovanie sa k interrupciám. Rastúci počet fajčiarok, najmä medzi mladými ženami, zvyšuje riziko rakoviny a iných vážnych chorôb, ako aj rodovo špecifických rizík z fajčenia nikotínu a vdychovania nikotínových splodín z okolitého prostredia.

D. Násilie na ženách

13. Úspechy. Násilie na ženách a dievčatách, či už k nemu dochádza na verejnosti alebo v súkromnom živote, sa dnes už považuje za otázku ľudských práv. Násilie na ženách, ktoré je vykonávané alebo prehlíadané štátom alebo jeho predstaviteľmi, je považované za porušenie ľudských práv. Tiež je akceptovaná skutočnosť, že je povinnosťou štátov vyvinúť potrebné úsilie na prevenciu, vyšetrovanie a potrestanie násilných činov, či už boli spáchané štátom alebo súkromnými osobami, a poskytnúť ochranu obetiam. Zvyšuje sa informovanosť o tejto problematike a odhodlanie predchádzať násilii na ženách a dievčatách vrátane domáceho násillia a bojovať proti nemu, pretože násilie znižuje či úplne znemožňuje možnosť žien uplatniť si svoje ľudské práva a základné slobody, a to okrem iného aj pomocou zlepšenej legislatívy, politiky a programov. Vlády iniciovali reformy a mechanizmy, ako napr. medzirezortné komisie, pokyny a protokoly, celonárodné, multidisciplinárne a koordinované programy, zaoberajúce sa problematikou násillia. Niektoré krajiny prijali alebo novelizovali aj zákony na ochranu žien a dievčat pred všetkými formami násillia a zákony na postih páchatel'ov. Skutočnosť, že všetky formy násillia na ženách vážne ohrozujú ich zdravie, je čoraz viac akceptovaná na všetkých úrovniach. Dôležitá úloha pri riešení tejto problematiky sa pripisuje personálu systému zdravotnej starostlivosti. K určitému pokroku došlo pri poskytovaní starostlivosti týraným ženám a deťom vrátane právnej pomoci, azylu v ženských domoch, špeciálnych zdravotníckych služieb a poradenstva, telefonických liniek pomoci a špeciálne vyškolených policajných jednotiek. Podporuje sa vzdelávanie pracovníčok a pracovníkov orgánov činných v trestnom konaní, súdnictva, systému zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb. Boli vypracované vzdelávacie materiály pre ženy a pre organizovanie kampaní na zvýšenie informovanosti verejnosti, prebieha výskum o základných príčinách násillia. Čoraz viac výskumných aktivít a špecializovaných štúdií sa venuje rolám rodov, najmä rolám mužov a chlapcov, všetkým formám násillia na ženách, ako aj situácii detí vyrastajúcich v rodinách, kde sa pácha násilie, a vplyvu násillia na ich vývoj. Podarilo sa dosiahnuť úspešnú spoluprácu medzi vládnymi a mimovládnymi organizáciami na poli prevencie násillia na ženách. Aktívna podpora občianskej spoločnosti, najmä ženských organizácií a mimovládnych organizácií, zohráva dôležitú úlohu okrem iného pri podpore kampaní na zvyšovanie informovanosti verejnosti a pri poskytovaní podporných služieb ženám, ktoré sú obeťami násillia. Snahy o zredukovanie škodlivých tradičných praktík, ku ktorým patrí aj mrzačenie ženských pohlavných orgánov, nachádzajú podporu v politike štátov, a to aj na úrovni regionálnej a medzinárodnej. Mnohé vlády zaviedli vzdelávacie a osvetové programy, ako aj legislatívne opatrenia, ktoré stavajú takéto praktiky mimo zákona. Okrem toho je súčasťou tejto podpory aj vymenovanie zvláštnej veľvyslankyne pre odstránenie mrzačenia ženských genitálií Populačným fondom OSN.

14. Prekážky. Ženy sú naďalej obeťami rôznych foriem násillia. Nedostatočné chápanie základných príčin všetkých foriem násillia na ženách a dievčatách brzdí úsilie o elimináciu tohto násillia. Chýbajú komplexné programy pre páchatel'ov vrátane programov, ktoré by ich naučili riešiť problémy bez použitia násillia. Ďalšou brzdou pre informovanú tvorbu politiky a analýz sú neadekvátne údaje o násillí. Podriadené miesto žien v spoločnosti upevňujú aj diskriminačné sociokultúrne postoje a ekonomické nerovnosti. To spôsobuje, že ženy a dievčatá sú zraniteľné voči mnohým formám násillia, ako fyzické, sexuálne a psychologické násilie páchané v rodinách vrátane týrania, sexuálneho zneužívania dievčat

vo vlastnej rodine, násilie kvôli venu nevesty, znásilnenie v manželstve, mrzačenie pohlavných orgánov a iné tradičné praktiky, ktoré škodia ženám, násilie cudzím človekom a násilie spojené s vykorisťovaním ženy. Pre mnohé krajiny je stále typický nedostatočný koordinovaný multidisciplinárny prístup k otázke, ako reagovať na násilie, vrátane zdravotníckeho systému, pracovísk, médií, vzdelávacieho systému, ako aj justičného systému. V niektorých štátoch sa domáce násilie vrátane sexuálneho násillia v manželstve stále považuje za súkromnú záležitosť. Stále prevláda nedostatočná informovanosť o následkoch domáceho násillia, o jeho prevencii a právach obetí. Právne a legislatívne opatrenia, najmä v oblasti trestného práva, na odstránenie rôznych foriem násillia na ženách a deťoch, vrátane domáceho násillia a detskej pornografie, sú v mnohých krajinách slabé, aj keď dochádza k istým zlepšeniam. Preventívne stratégie sú naďalej nekompaktné, sú skôr reakciou na situáciu než akciou, chýbajú tiež programy zamerané na túto problematiku. V niektorých krajinách boli tiež zaznamenané problémy, ktoré spôsobilo využívanie nových informačných a komunikačných technológií na obchodovanie so ženami a s deťmi a na páchanie všetkých foriem ekonomického a sexuálneho vykorisťovania.

E. Ženy a ozbrojený konflikt

15. Úspechy. Čoraz viac je akceptovaná skutočnosť, že ozbrojené konflikty majú rôzne deštruktívne účinky na ženy a mužov, ako aj dôležitosť rodovo citlivého prístupu k aplikácii medzinárodného práva o ľudských právach a medzinárodného humanitárneho práva. Na úrovni štátov i medzinárodnej úrovni boli prijaté kroky proti vykorisťovaniu žien, pričom sa zvýšená pozornosť venuje aj ukončeniu beztrestnosti za zločiny na ženách páchané v ozbrojených konfliktoch. Práca medzinárodných trestných tribunálov pre bývalú Juhosláviu a Rwandu významne prispela k riešeniu problematiky násillia na ženách v kontexte ozbrojeného konfliktu. Historický význam má aj prijatie Trestného zákona Medzinárodného trestného súdu, [9] podľa ktorého sú znásilnenie, sexuálne otroctvo, vynútená prostitúcia, násilné oplodnenie, vynútená sterilizácia a iné formy sexuálneho násillia vojnovými zločinmi, ak sú spáchané v kontexte ozbrojeného konfliktu; ak sú splnené isté definované okolnosti, sú považované aj za zločiny proti humanite. Rastie uznanie prínosu žien na poli budovania mieru, tvorby mieru a riešenia sporov. Zavádza sa vzdelávanie a školenia o nenásilnom riešení sporov. Dosiahol sa pokrok pri rozširovaní a implementácii smerníc na ochranu žien utečieniek a smerníc na riešenie potrieb vysídlených žien. Niektoré krajiny udeľujú utečenecký štatút aj ženám prenasledovaným pre rod. Vlády, medzinárodná komunita a medzinárodné organizácie, najmä OSN, uznávajú, že ženy a muži rozdielne prežívajú humanitárne katastrofy, a preto je potrebná väčšia holistická podpora pre utečienky a vysídlené ženy vrátane žien, ktoré podstúpili rôzne formy násillia vrátane násillia pre rod, s cieľom zaistiť rovný prístup k vhodnej a primeranej potrave a výžive, čistej vode, hygienickým sanitárnym zariadeniam, dočasnému ubytovaniu, vzdelaniu, sociálnym a zdravotníckym službám vrátane starostlivosti o reprodukčné zdravie a materskú starostlivosť. Čoraz viac je uznávaná potreba integrovať rodovú optiku do plánovania, navrhovania a realizácie humanitárnej pomoci a poskytovať primerané zdroje. Inštitúcie humanitárnej pomoci a občianska spoločnosť vrátane mimovládnych organizácií zohrávajú čoraz významnejšiu úlohu pri poskytovaní humanitárnej pomoci, resp. navrhovaní a realizácii programov na napĺňanie potrieb žien a dievčat, vrátane utečieniek a vysídlených žien a dievčat počas humanitárnych katastrof a v konfliktných situáciách, ako aj v situáciách po skončení konfliktu.

16. Prekážky. Mier je neoddeliteľne spojený s rovnosťou medzi ženami a mužmi a s rozvojom. Vážnymi prekážkami v zlepšovaní života a postavenia žien sú naďalej ozbrojené a iné typy konfliktov, vojny, zahraničná okupácia, koloniálna alebo iná cudzia nadvláda, ako aj terorizmus. Cielené útoky na civilistov vrátane žien a detí, vysídľovanie ľudí, nábor detí za vojakov v rozpore s národným alebo medzinárodným právom zo strany štátu a/alebo iného subjektu, ku ktorým dochádza v ozbrojených konfliktoch, majú obzvlášť negatívny dosah na rovnosť rodov a ľudské práva žien. Ozbrojené konflikty vytvárajú a zvyšujú vysoký počet neúplných domácností (žena samoživiteľka), ktoré v mnohých prípadoch žijú v biede. Vážnou prekážkou je nedostatočné zastúpenie žien na všetkých úrovniach rozhodovacích pozícií, ako sú zvláštni splnomocnenci alebo zvláštni zástupcovia generálneho tajomníka OSN, pri udržiavaní mieru, budovaní mieru, zmierovaní a rekonštrukcii po konfliktoch, ako aj nedostatočná informovanosť o rodovej problematike v týchto otázkach. Nepodarilo sa poskytnúť dostatočné zdroje a adekvátne ich rozdeliť a naplniť tak potreby rastúceho množstva utečencov, medzi ktorými sú najmä ženy a deti, a to najmä v rozvojových krajinách, ktoré prichýlili veľké množstvo utečencov; medzinárodnej pomoci sa nedarí držať krok s rastúcim počtom utečencov. Čoraz väčší počet vnútroštátne vysídlených osôb a pokrývanie ich potrieb, najmä potrieb žien a detí, predstavuje naďalej dvojité bremeno pre postihnuté krajiny a ich finančné zdroje. Problémom zostáva aj nedostatočné vyškolenie personálu, ktorý sa stará o naplnenie potrieb žien v ozbrojených konfliktoch alebo utečieniek, napr. problémom zostáva nedostatok špecifických programov na poskytovaní terapie ženám postihnutým traumou alebo programov odbornej prípravy.

17. Nadmerné výdavky na zbrojenie vrátane globálnych výdavkov na zbrojenie, obchod so zbraňami a investície do výroby zbraní s prihliadnutím na bezpečnostné potreby krajiny znemožňujú možné pridelenie prostriedkov na sociálny a ekonomický rozvoj, najmä na zlepšenie postavenia a života žien. V niektorých krajinách majú ekonomické sankcie sociálny a humanitárny dosah na civilné obyvateľstvo, najmä ženy a deti.

18. V niektorých krajinách na zlepšovanie situácie negatívne vplyvajú jednostranné opatrenia, ktoré nie sú v súlade s medzinárodným právom a Chartou OSN, a ktoré vytvárajú prekážky obchodným vzťahom medzi štátmi, spomaľujú realizáciu sociálneho a hospodárskeho rozvoja a bránia prosperite obyvateľstva postihnutých krajín, s obzvlášť zlými následkami na ženy a deti.

19. V ozbrojených konfliktoch neustále dochádza k porušovaniu ľudských práv žien, ktoré znamenajú porušenia základných princípov medzinárodného práva o ľudských právach a medzinárodného humanitárneho práva. V situáciách ozbrojeného konfliktu sa zvyšuje výskyt všetkých foriem násillia na ženách vrátane sexuálneho otroctva, znásilnení, systematických znásilnení, sexuálneho znaužívania a násilných oplodnení. Vysídlenie, ktoré predstavuje stratu domova a majetku, chudoba, rozpad rodiny a odlúčenie jej členov a iné následky ozbrojeného konfliktu veľmi krutým spôsobom vplyvajú na obyvateľstvo, najmä ženy a deti. Dochádza tiež k únosom alebo náboru dievčiat, v rozpore s medzinárodným právom, do ozbrojených konfliktov, a to aj s cieľom využiť ich v boji, na sexuálne otroctvo alebo zabezpečovanie domácich prác.

F. Ženy a hospodárstvo

20. Úspechy. Zastúpenie žien na pracovnom trhu a následné získavanie ekonomickej autonómie sa stále zvyšuje. Niektoré vlády zaviedli rôzne opatrenia, ktoré sa týkajú ekonomických a sociálnych práv žien, rovného prístupu k hospodárskym zdrojom a kontrole nad nimi, a rovnosti v zamestnaní. K ďalším opatreniam patrí ratifikácia medzinárodných pracovných dohovorov a uzákonenie alebo posilnenie legislatívy tak, aby bola kompatibilná s týmito dohovormi. Čoraz viac je uznávaná potreba harmonizácie povinností v zamestnaní a rodine a pozitívny účinok takých opatrení, ako je materská a otcovská dovolenka, tiež rodičovská dovolenka, služby starostlivosti o dieťa a rodinu, sociálne výhody. Niektoré vlády prijali opatrenia na postihovanie diskriminačného a vykorisťujúceho správania na pracovisku a na odstránenie nezdravých pracovných podmienok, a tiež zabezpečili finančné mechanizmy na podporu roly žien v podnikaní, vo vzdelávaní a v odbornej príprave na povolanie vrátane vedeckých a technických odborov a rozhodovacích schopností. Vykonáva sa výskum o bariérach, ktorým ženy čelia pri získavaní hospodárskej moci, vrátane vzťahu medzi platenou a neplatenou prácou. Zároveň sa vyvíjajú nástroje, ktoré sa využijú pri tomto hodnotení.

21. Prekážky. Dôležitosť rodovej optiky v rozvoji makroekonomickej politiky nie je stále v dostatočnej miere uznávaná. Mnohé ženy stále pracujú vo vidieckych oblastiach a neformálnej ekonomike ako producentky obživy a v sektore služieb s nízkou úrovňou príjmov, kde sú malé sociálne istoty a malá istota zamestnania. Vo formálnom sektore narážajú mnohé ženy s porovnateľnými schopnosťami a skúsenosťami ako muži na rozdiely v plate medzi ženami a mužmi a zaostávajú za mužmi v príjme i možnostiach postupu v kariére. Nepodarilo sa v plnom rozsahu dosiahnuť, aby ženy dostávali rovnaký plat ako muži za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty. Pretrváva rodová diskriminácia pri prijímaní do zamestnania a povyšovaní v zamestnaní a diskriminácia v súvislosti s tehotenstvom, napr. povinné tehotenské testy, ako aj sexuálne obťažovanie na pracovisku. Legislatíva niektorých krajín ešte stále v plnom rozsahu neuznáva rovné práva žien a mužov na vlastníctvo pôdy a iný majetok, a to ani prostredníctvom práva na dedičstvo. Postup v zamestnaní je vo väčšine prípadov stále zložitejší pre ženy než mužov, a to pre nedostatočné štruktúry a opatrenia, ktoré by prihliadali na ich materské a rodinné povinnosti. V niektorých prípadoch neustála rodová stereotypizácia viedla k zníženiu štatútu pracujúcich mužov, ktorí sú otcami, a k nedostatočnej stimulácii mužov k tomu, aby sa snažili zladit' pracovné povinnosti s rodinnými. Tieto problémy prehľbuje chýbajúca politika organizácie práce, ktorá by bola pozitívne orientovaná na rodinu. Stále neadekvátna je účinná implementácia legislatívy a systémov praktickej podpory. Pokiaľ sa muži nebudú dostatočne podieľať na úlohách a povinnostiach spolu so ženami, bude kombinácia platenej práce a starostlivosti o rodinu, domácnosť a práce pre spoluobčanov naďalej spôsobovať neúmerne zaťaženie žien. Ženy tiež stále vykonávajú väčšiu časť neplatených prác.

G. Ženy v mocenských a rozhodovacích štruktúrach

22. Úspechy. Účasť žien na riadení a rozhodovaní na všetkých úrovniach a všetkých fórach vrátane na medzivládnej, vládnej a mimovládnej úrovni je stále viac považovaná za dôležitú pre spoločnosť. V

niektorých krajinách sa ženám podarilo získať aj vyššie pozície v týchto sférach. Rastie počet krajín, ktoré aplikovali pozitívnu diskrimináciu vrátane systémov kvót alebo dobrovoľných dohôd a merateľných cieľov, v niektorých krajinách vyvinuli školiace programy na zvyšovanie schopnosti žien zastávať vedúce funkcie a zaviedli opatrenia na harmonizáciu rodinných a pracovných povinností žien a mužov. Došlo k založeniu alebo modernizácii a posilneniu národných mechanizmov a inštitúcií na zlepšenie života a postavenia žien, ako aj národných a medzinárodných sietí žien političiek, členiek zákonodarných zborov, aktivistiek a odborne vzdelaných žien z rôznych profesií.

23. Prekážky. Napriek všeobecnému uznaniu potreby rodovej rovnováhy v rozhodovacích orgánoch na každej úrovni existuje priepasť medzi rovnosťou žien a mužov *de iure* a *de facto*. Napriek výraznému zlepšeniu rovnosti medzi ženami a mužmi *de iure* sa skutočné zastúpenie žien v najvyšších rozhodovacích inštitúciách na národnej a medzinárodnej úrovni od Štvrtej svetovej konferencie o ženách v roku 1995 podstatne nezmenilo. Neúmerne nízke zastúpenie žien v rozhodovacích procesoch vo všetkých oblastiach vrátane politiky, mechanizmov na prevenciu a riešenie konfliktov, hospodárstva, životného prostredia a médií bráni zapracovaniu rodovej perspektívy do týchto rozhodujúcich oblastí vplyvu. Ženy sú naďalej nedostatočne zastúpené v pozíciách na zákonodarnej, vládnej a ministerskej úrovni, tiež v najvyšších pozíciách v súkromných spoločnostiach a v iných ekonomických a spoločenských inštitúciách. Roly tradične pripisované ženám ich obmedzujú pri výbere vzdelania a povolania a nútia ich vziať na svoje plecia bremeno starostlivosti o domácnosť. Iniciatívy a programy zamerané na zvýšenie účasti žien v rozhodovacích procesoch nemali úspech, pretože chýbali nasledujúce prvky: ľudské a finančné zdroje na odbornú prípravu žien na politickú kariéru a zdroje na obhajobu potreby politických kariér žien; rodovo citlivý postoj spoločnosti k ženám; informovanosť samotných žien o potrebe zapájať sa do rozhodovacích procesov; zodpovednosť volených predstaviteľov a predstaviteľiek a politických strán podporovať rodovú rovnosť a účasť žien na verejnom živote; spoločenské uvedomenie si dôležitosti rovnováhy v účasti žien a mužov na verejnom živote; ochota mužov deliť sa o moc; dostatočný dialóg a komunikácia so ženskými mimovládnyimi organizáciami, ako aj organizačné a politické štruktúry, ktoré umožňujú všetkým ženám participovať vo všetkých oblastiach politického rozhodovania.

H. Inštitucionálne mechanizmy pre zlepšenie života a postavenia žien

24. Úspechy. Došlo k ustanoveniu, resp. posilneniu národných inštitucionálnych mechanizmov krajín a ich uznaniu za inštitucionálnu základňu, pričom pôsobia ako „katalyzátory“ na presadzovanie rodovej rovnosti, začleňovanie rodovej optiky do zákonodarstva a spoločenských stratégií a monitorovanie implementácie Akčnej platformy a v mnohých prípadoch aj Dohovoru o odstránení všetkých druhov diskriminácie žien. [10] Mnohé krajiny dosiahli pokrok, čo sa týka zviditeľňovania, štatútu, dosahu a koordinácie činnosti týchto mechanizmov. Integrovanie rodovej optiky do zákonodarstva je všeobecne akceptovaná ako stratégia na podporu rodovej rovnosti. Cieľom tejto stratégie je začleniť rodovú optiku do celého zákonodarstva, programov a projektov. Tieto mechanizmy a inštitúcie, napriek svojim obmedzeným finančným zdrojom, významne prispeli k rozvoju ľudských zdrojov v oblasti štúdií o rodovej problematike a prispeli tiež k rastúcemu úsiliu generovať a rozširovať údaje a informácie diferencované podľa pohlavia a veku, k rodovo citlivému výskumu a dokumentácii. V rámci systému OSN sa dosiahol výrazný pokrok v začleňovaní rodovej optiky do politiky, a to aj prostredníctvom vývoja nástrojov a tvorby ústredných bodov rodovej problematiky.

25. Prekážky. K hlavným prekážkam, s ktorými sú konfrontované národné mechanizmy a inštitúcie v mnohých krajinách, patria neadekvátne finančné a ľudské zdroje a nedostatok politickej vôle a odhodlania. Situáciu ešte zhoršuje nedostatočné pochopenie rodovej rovnosti a začleňovania rodovej optiky do legislatívy vládnymi štruktúrami, ako aj prevládajúce rodové stereotypy, diskriminačné postoje, konkurenčné vládne priority a, v niektorých krajinách, nejasné mandáty, marginálna dôležitosť v rámci národnej vládnej štruktúry, nedostatok údajov a informácií z mnohých oblastí, diferencovaných podľa pohlavia a veku, a nedostatočne aplikované metódy vyhodnocovania dosiahnutých úspechov spolu s nedostatkom autority a nepostačujúcim prepojením na občiansku spoločnosť. Činnosť národných mechanizmov a inštitúcií brzdia aj štrukturálne a komunikačné problémy v rámci sektora štátnych inštitúcií, ako aj medzi nimi.

I. Ľudské práva žien

26. Úspechy. Právnymi reformami boli zakázané všetky formy diskriminácie. Diskriminačné ustanovenia boli odstránené z občianskeho a trestného zákona, ako aj zo zákona o osobnom postavení, ktoré upravujú manželstvo a rodinné vzťahy, všetky druhy násilia, majetok žien a práva na vlastníctvo a politické, pracovné a zamestnanecké práva žien. Prijali sa kroky smerom k tomu, aby ženy mohli *de facto* uplatňovať svoje ľudské práva, a to pomocou vytvorenia vhodného prostredia

vrátane prijatia legislatívnych opatrení, zlepšenia mechanizmov na vynútenie práva a na monitorovanie, ako aj realizácie právnej gramotnosti a informačných kampaní na všetkých úrovniach. Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien ratifikovalo, resp. sa k nemu pripojilo, 165 krajín a jeho realizáciu v jeho plnom rozsahu presadzuje Výbor pre odstránenie diskriminácie žien. Na svojom 54. zasadnutí Valné zhromaždenie prijalo Opčný protokol k Dohovoru [11], podľa ktorého môžu ženy, ktoré tvrdia, že štát porušil niektoré z ich práv zakotvených v Dohovore, predložiť svoje tvrdenia Výboru pre odstránenie diskriminácie žien. K prijatiu protokolu prispeli mimovládne organizácie svojimi informačnými kampaňami a vytváraním podpory pre jeho prijatie. Ženské mimovládne organizácie prispeli tiež k zvýšeniu informovanosti o tom, že ženské práva sú ľudské práva. Vytvorili tiež podporu pre zapracovanie rodovej optiky do prípravy Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu. Dosiahol sa pokrok aj pri integrácii ľudských práv žien a rodovej dimenzie do systému OSN vrátane práce Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva a Komisie pre ľudské práva.

27. Prekážky. Rodová diskriminácia a všetky ostatné formy diskriminácie, najmä rasizmus, rasová diskriminácia, xenofóbia a podobná netolerancia, naďalej predstavuje hrozbu pre ženy pri uplatňovaní svojich ľudských práv a základných slobôd. V situáciách ozbrojených konfliktov a zahraničnej okupácie veľmi často dochádza k porušovaniu ľudských práv žien. Napriek tomu, že mnoho krajín ratifikovalo Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, nepodarilo sa dosiahnuť cieľ ratifikovať ho celosvetovo do konca roku 2000, k Dohovoru tiež stále existuje mnoho výhrad. Rodová rovnosť je čoraz väčšmi akceptovaná, avšak množstvo krajín ešte nerealizovalo v úplnom rozsahu ustanovenia Dohovoru. Stále pretrvávajú diskriminačná legislatíva, škodlivé tradičné a zvykové postupy a negatívna stereotypizácia žien a mužov. Rodová dimenzia ešte nie je plne integrovaná do rodinných, občianskych, trestných, pracovných a obchodných zákonov a administratívnych predpisov a smerníc. „Diery“ v legislatíve a smerniciach, spolu s chýbajúcou aplikáciou a vynucovaním legislatívy a predpisov, sú príčinou nerovnosti a diskriminácie de iure, ako aj de facto. V niekoľkých prípadoch došlo dokonca k prijatiu novej legislatívy, ktorá diskriminuje ženy. V mnohých krajinách nemajú ženy prístup k zákonom, pretože im v tom bráni ich negramotnosť, nedostatočná právna gramotnosť, chýbajúce informácie a zdroje, necitlivosť a rodové predsudky, ako aj nedostatočná informovanosť o ľudských právach žien na strane pracovníkov a pracovníčok orgánov činných v trestnom konaní a súdnictva, ktorí často nerešpektujú ľudské práva žien a dôstojnosť a hodnotu ľudskej osoby. Nedostatočne sú uznané reprodukčné práva žien a dievčat, ktoré pri ich uplatňovaní v plnom rozsahu stále čelia rôznym bariéram, hoci tieto sú súčasťou niektorých ľudských práv, ako je to definované v článku 95 pekínskej Akčnej platformy. Niektoré ženy a dievčatá sa potýkajú s bariérami v prístupe k spravodlivosti a v uplatňovaní svojich ľudských práv kvôli faktorom ako rasa, jazyk, národnosť, kultúra, náboženstvo, hendikep alebo socioekonomická trieda, alebo pretože sú domorodými obyvateľkami, migrantkami vrátane migrujúcich robotníčok, vysídlenými ženami, alebo utečenkyňami.

J. Ženy a médiá

28. Úspechy. Založenie miestnych, národných a medzinárodných ženských mediálnych sietí prispelo ku globálnemu šíreniu informácií, výmene názorov a podpore ženských skupín aktívnych v mediálnej práci. Vývoj informačných a komunikačných technológií, najmä internetu, zlepšil informačné možnosti na posilnenie postavenia žien a dievčat, vďaka čomu môže čoraz väčší počet žien prispievať k vzájomnému odovzdávaniu poznatkov, interaktívnej výmene informácií a elektronickým komerčným aktivitám. Zvýšil sa počet ženských mediálnych organizácií a programov, ktorých cieľom je zvýšené zastúpenie žien v médiách a presadzovanie pozitívneho informovania o ženách v médiách. Podarilo sa dosiahnuť výsledky aj v boji proti negatívnym obrazom žien v médiách, a to prostredníctvom vytvorenia profesijných smerníc a dobrovoľných etických kódexov, čím sa stimuluje spravodlivé zobrazovanie rodov a nepoužívanie sexistického jazyka v mediálnych programoch.

29. Prekážky. Nové komunikačné technológie umožnili v niektorých prípadoch zvýšený výskyt negatívnych obrazov žien, vyobrazovania násilia na ženách alebo ponižovania žien vrátane pornografických produktov a stereotypných obrazov. V médiách naďalej pretrvávajú zaujatosť proti ženám. Chudoba, chýbajúci prístup a možnosti, negramotnosť, neznalosť práce s počítačmi a jazykové bariéry bránia ženám vo využívaní informačných a komunikačných technológií vrátane internetu. Najmä v rozvojových krajinách je vývoj internetovej infraštruktúry a prístup k nej obmedzený, a to najmä pre ženy.

K. Ženy a životné prostredie

30. Úspechy. Do politiky životného prostredia v niektorých krajinách bola zapracovaná rodová dimenzia. Vďaka uvedomeniu si spojenia medzi rodovou rovnosťou, redukciou chudoby, trvalo udržateľným rozvojom a ochranou životného prostredia vlády mnohých štátov do svojich rozvojových

stratégií zahrnujú príjem vytvárajúce aktivity pre ženy, ako aj vzdelávanie vo využívaní prírodných zdrojov a ochranu životného prostredia. Začala sa realizácia projektov na ochranu a využitie tradičných ekologických poznatkov žien, vrátane tradičných ekologických znalostí domorodých žien, vo využívaní prírodných zdrojov a v ochrane biodiverzity.

31. **Prekážky.** Verejnosť je nepostačujúco informovaná o environmentálnych rizikách, ktorým sú vystavené ženy, a o pozitívach rodovej rovnosti pri presadzovaní ochrany životného prostredia. Obmedzený prístup žien k technickým vedomostiam, zdrojom a informáciám, najmä v rozvojových krajinách, spôsobený okrem iného nerovnosťou rodov, bráni účinnej účasti žien na rozhodovacích procesoch týkajúcich sa trvalo udržateľného životného prostredia, a to aj na medzinárodnej úrovni. Výskum, aktivity, stratégie a informovanosť verejnosti o rozdielnych vplyvoch a následkoch environmentálnych problémov na ženy a mužov zostávajú obmedzené. Skutočné riešenia environmentálnych problémov vrátane úpadku životného prostredia sa musia venovať základným príčinám týchto problémov, ako cudzia okupácia. V politike a programoch životného prostredia chýba rodová optika, nezaoberajú sa ani úlohami a prínosom žien pre trvalú udržateľnosť životného prostredia.

L. Ženy v detstve a v dospievaní

32. **Úspechy.** Podarilo sa dosiahnuť určité zlepšenia v základnom vzdelávaní dievčat, a v menšej miere aj v stredoškolskom a vo vysokoškolskom vzdelávaní, a to najmä vďaka vytvoreniu rodovo citlivejšieho školského prostredia, vylepšenej vzdelávacej infraštruktúre, zvýšenému počtu dievčat zapísaných do škôl a dievčat, ktoré v školách zostávajú, podporným mechanizmom pre tehotné dospievajúce dievčatá a matky v dospievajúcom veku, väčším možnosťami neformálneho vzdelávania a lepšej dochádzke na hodiny prírodovedných a technických predmetov. Zvýšená pozornosť sa venuje zdraviu dievčat v detstve, ako aj sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu adolescentiek. Stále rastie počet krajín, ktoré zo zákona zakazujú zmrzačovanie ženských pohlavných orgánov a prísnejšie trestajú páchatelov sexuálneho zneužívania, obchodu so ženami a všetkých iných foriem vykorisťovania dievčat v detskom veku vrátane komerčných účelov. K najnovším výdobytkom patrí prijatie opčných protokolov k Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré sa týkajú detí v ozbrojených konfliktách [12] a predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie. [13]

33. **Prekážky.** K príčinám nedostatku príležitostí a možností pre dievčatá, aby sa z nich stali sebavedomé a sebestačné, nezávislé dospelé ženy, patrí pretrvávajúca chudoba, diskriminačné postoje voči ženám a dievčatám, negatívne kultúrne postoje a postupy, negatívna stereotypizácia dievčat a chlapcov, ktorá obmedzuje potenciál dievčat, nedostatočné informovanosť o špecifickej situácii dievčat v detskom veku, detská práca a ťažké bremeno domácich prác na pleciach dievčat, nedostatočná výživa a chýbajúci prístup k zdravotnej starostlivosti, ako aj chýbajúce finančné prostriedky, ktoré im často bránia zúčastňovať sa na školskej dochádzke a odbornej príprave na povolanie, resp. ukončiť vzdelanie. V mnohých prípadoch chudoba, nedostatočná rodičovská podpora a usmernenie, nedostatok informácií a vzdelania, vykorisťovanie a iné formy zneužívania dievčat a násilie na dievčatách majú za následok neželané tehotenstvá a prenos HIV, čo môže mať takisto za následok obmedzenie vzdelávacích možností. Programy pre dievčatá stagnujú kvôli chýbajúcim alebo nedostatočným finančným a ľudským zdrojom. Množstvo existujúcich národných mechanizmov na implementáciu politiky a programov pre dievčatá je malé, v niektorých prípadoch bola zistená nedostatočná koordinácia medzi zodpovednými inštitúciami. Zvýšením informovanosti o zdravotných potrebách dospievajúcich dievčat vrátane potrieb ich sexuálneho a reprodukčného zdravia sa ešte nepodarilo dosiahnuť dostatočné poskytovanie potrebných informácií a služieb. Napriek zlepšeniam v právnej ochrane sa zvyšuje výskyt sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania dievčat. Dospievajúcim dievčatám stále chýba možnosť vzdelávať sa a využívať služby, ktoré by im pomohli pozitívne a zodpovedne pristupovať k svojej sexualite.

III. Nové úlohy ovplyvňujúce implementáciu Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy v ich plnom rozsahu

34. Zhodnotenie a vyhodnotenie implementácie Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy sa udialo v rýchlo sa meniacom globálnom kontexte. Od roku 1995 nadobudli mnohé otázky dôležitosť a získali nové dimenzie, ktoré znamenajú ďalšie úlohy pre vlády, medzivládne inštitúcie, medzinárodné organizácie, súkromný sektor a mimovládne organizácie, v procese urýchlenej implementácie Akčnej platformy v jej plnom rozsahu s cieľom realizovať rodovú rovnosť, rozvoj a mier. Pre implementáciu Akčnej platformy v plnom rozsahu je potrebné nepretržité politické rozhodnutie pre rodovú rovnosť na všetkých úrovniach.

35. Globalizácia so sebou priniesla nové úlohy pri napĺňaní prijatých záväzkov a realizácii cieľov Štvrtej svetovej konferencie o ženách. Výsledkom globalizačného procesu v niektorých krajinách bol politický posun smerom k väčšej otvorenosti obchodu a finančných tokov, privatizácii štátnych podnikov a často aj smerom k nižším verejným výdavkom, najmä na sociálnu starostlivosť. Tieto zmeny spôsobili transformáciu modelov výroby a urýchlili technologický pokrok v oblasti informácií a komunikácií, a ovplyvnili tak život žien ako zamestnankýň, tak spotrebiteľiek. V mnohých krajinách, najmä rozvojového a najzaostalejšieho sveta, znamenali tieto zmeny aj negatívny dosah na život žien a ešte väčšími prehĺbili nerovnosť medzi ženami a mužmi. Vplyv týchto zmien z rodového hľadiska nebol ešte systematicky vyhodnotený. S globalizáciou sa spájajú aj kultúrne, politické a sociálne následky, ktoré ovplyvňujú kultúrne hodnoty, životné štýly a formy komunikácie, ako aj následky pre dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja. Úžitok z rastúcej globálnej ekonomiky je prerozdeľovaný nerovnomerne, čo vedie k zväčšovaniu ekonomických rozdielov, feminizácii chudoby, zvýšeniu rodovej nerovnosti, a to často aj kvôli zhoršujúcim sa pracovným podmienkam a nebezpečnému pracovnému prostrediu, najmä v neformálnom hospodárstve a vidieckych oblastiach. Niektorým ženám síce globalizácia priniesla lepšie ekonomické možnosti a autonómiu, na druhej strane prehlbujúce sa rozdiely medzi krajinami i v rámci jednotlivých krajín spôsobili marginalizáciu mnohých iných žien, ktoré tak prišli o možnosť profitovať z tohto procesu. Hoci v mnohých krajinách vzrástlo zastúpenie žien na pracovnom trhu, v iných prípadoch malo uplatnenie niektorých ekonomických programov taký negatívny dosah, že nárast zamestnanosti žien sa často nespájal so zlepšením miezd, možností postupu a pracovných podmienok. V mnohých prípadoch sú ženy naďalej zamestnávané v slabo platených miestach na čiastočný úväzok a na dohodu, ktoré sa vyznačujú nestálosťou a bezpečnostnými a zdravotnými rizikami. V mnohých krajinách sú ženy, najmä začiatočníčky na pracovnom trhu, ešte stále prepúšťané ako prvé a ako posledné opätovne získavajú zamestnanie.

36. Rastúce rozdiely v ekonomickej situácii medzi krajinami i v rámci jednotlivých štátov, znásobené rastúcou vzájomnou ekonomicou závislosťou a závislosťou štátov od vonkajších faktorov, spolu s finančnými krízami zmenili v uplynulých rokoch vyhladky na rast a spôsobili v mnohých krajinách ekonomickú nestabilitu, čo má nepriaznivý dosah na životy žien. Tieto ťažkosti negatívne ovplyvnili možnosti krajín zaistiť sociálnu ochranu a sociálne zabezpečenie, ako aj finančné prostriedky na realizáciu Akčnej platformy. Tieto problémy sa tiež odrazili v presune nákladov na sociálnu ochranu, sociálne zabezpečenie a inú sociálnu starostlivosť z verejného sektora na domácnosti. Znižujúca sa úroveň finančných prostriedkov dostupných vďaka medzinárodnej spolupráci prispela k ďalšej marginalizácii značného počtu rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou, kde ženy patria k najchudobnejším. Dohodnutý cieľ vyspelých krajín venovať 0,7 % svojho hrubého domáceho produktu na celkovú oficiálnu rozvojovú pomoc sa stále nepodarilo naplniť. Tieto faktory prispeli k zvyšovaniu feminizácie chudoby, čo podkopáva úsilie dosiahnuť rodovú rovnosť. Obmedzené finančné prostriedky na štátnej úrovni si vyžadujú inovačné prístupy v pridelovaní existujúcich zdrojov, a to nielen na úrovni vlád, ale aj mimovládnych organizácií a súkromného sektora. K takým inováciám patrí analýza verejných rozpočtov z rodového hľadiska, ktorá sa stáva dôležitým nástrojom na určenie rozdielneho dosahu výdavkov na ženy a mužov, čo pomôže zaistiť spravodlivé využitie existujúcich zdrojov. Táto analýza je rozhodujúca pri presadzovaní rodovej rovnosti.

37. Vplyvom globalizácie a programov štrukturálnych úprav, vysokými nákladmi na splácanie dlhov a zhoršujúcimi sa podmienkami medzinárodného obchodu v niektorých rozvojových krajinách sa zväčšujú súčasné prekážky pre rozvoj, čím sa zároveň prehľbuje feminizácia chudoby. Negatívne následky programov štrukturálnych úprav, spôsobené ich nesprávnym navrhnutím a aplikáciou, naďalej kladú na ženy neúmerne bremeno, okrem iného vo forme rozpočtových škrtov na základnú sociálnu starostlivosť vrátane školstva a zdravotníctva.

38. Čoraz viac je uznávaná skutočnosť, že rastúce bremeno dlhov, ktoré zaťažuje väčšinu rozvojových krajín, je neudržateľné a predstavuje jednu zo základných prekážok pre dosiahnutie pokroku v oblasti trvalo udržateľného rozvoja zameraného na ľudí a pre odstránenie chudoby. V prípade mnohých rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou nadmerná dlhová záťaž výrazne narušila ich možnosti presadzovať spoločenský rozvoj a zabezpečiť základnú sociálnu starostlivosť, a ovplyvňuje aj realizáciu Akčnej platformy v jej plnom rozsahu.

39. V krajinách s transformujúcou sa ekonomikou ženy znášajú väčšinu ťažkostí, ktoré vyplývajú z ekonomickej reštrukturalizácie, a ako prvé strácajú prácu v období recesie. Z rýchlo sa rozvíjajúcich sektorov sú ženy vytláčané. Strata zariadení detskej starostlivosti, spôsobená zrušením alebo privatizáciou štátnych pracovísk, rastúca potreba starostlivosti o starých ľudí bez príslušných zariadení a pretrvávajúca nerovnosť v prístupe k rekvalifikačnému vzdelávaniu a výrobnému kapitálu na založenie alebo rozšírenie podnikateľských aktivít, predstavujú nové úlohy, pred ktorými v súčasnosti stoja ženy v týchto krajinách.

40. Veda a technológie ako základné komponenty rozvoja menia modely výroby, čím prispievajú k tvorbe pracovných miest a ich novej klasifikácii, menia aj spôsoby práce a významne tak prispievajú k vytváraniu spoločnosti založenej na poznatkoch. Technologické zmeny môžu priniesť nové príležitosti pre všetky ženy vo všetkých oblastiach, ak k nim majú rovnaký prístup ako muži a príslušnú odbornú prípravu. Ženy by tiež mali byť aktívne zapojené do definovania, navrhovania, vývoja a implementácie politiky, ktorá sa týka týchto zmien, ako aj do vyhodnocovania jej dosahu z rodového hľadiska. Mnohé ženy sveta ešte nevyužívajú efektívne nové informačné technológie na interaktívnu výmenu poznatkov, obhajobu záujmov, výmenu informácií, podnikanie, vzdelávanie, mediálne poradenstvo a elektronické komerčné iniciatívy. Napríklad milióny najchudobnejších žien a mužov sveta stále nemajú prístup k vede a technológiám a z nich vyplývajúcim výhodám a sú v súčasnosti vylúčení z tohto nového odvetvia a príležitostí, ktoré ponúka.

41. Menia sa modely migračných tokov pracovnej sily. Čoraz viac žien a dievčat je zapojených do vnútornej, regionálnej a medzinárodnej pracovnej migrácie s cieľom nájsť pracovné príležitosti, najmä v poľnohospodárstve, domácich prácach a niektorých formách zábavného priemyslu. Táto situácia síce zvyšuje ich zárobkové možnosti a sebestačnosť, vystavuje ich však, najmä chudobné, nevzdelané, neškolené a/alebo nezaregistrované migrantky neadekvátnym pracovným podmienkam, zvýšenému zdravotnému ohrozeniu, riziku obchodu so ženami, ekonomickému a sexuálnemu vykorisťovaniu, rasizmu, rasovej diskriminácii a xenofóbii, ako aj iným formám zneužívania, ktoré im bránia vo využívaní svojich ľudských práv a v niektorých prípadoch aj predstavujú porušenie ich ľudských práv.

42. Navrhovanie a realizácia politiky presadzovania rodovej rovnosti sa považuje za primárnu zodpovednosť vlád, a zároveň sa za dôležitý mechanizmus na dosiahnutie tohto cieľa stále viac považuje partnerstvo medzi vládami a rôznymi predstaviteľmi občianskej spoločnosti. Na posilnenie tejto spolupráce je možné vyvíjať ďalšie inovačné prístupy.

43. V niektorých krajinách súčasné demografické trendy, ktoré ukazujú znižovanie miery plodnosti, zvýšenie dosahovanej dĺžky života a zníženie úmrtnosti, prispeli k starnutiu obyvateľstva. Zvýšenie výskytu chronických chorôb má zase dopad na systém zdravotnej starostlivosti a výdavky na ňu, neformálne zdravotné systémy a výskum. V súvislosti s výraznými rozdielmi medzi dĺžkou života žien a mužov sa významne zvyšuje počet vdov a starších slobodných žien, čo často vedie k ich spoločenskej izolácii a iným sociálnym problémom. Každá spoločnosť môžu veľa čerpať zo znalostí a životných skúseností starších žien. Na druhej strane je súčasná generácia mladých ľudí najväčšia v dejinách. Dospievajúce dievčatá a mladé ženy majú špecifické potreby, ktoré si budú vyžadovať čoraz väčšiu pozornosť.

44. Rýchly postup pandémie HIV/AIDS, najmä v rozvojovom svete, má ničivý vplyv na ženy. K dôležitým predpokladom pre jej prevenciu patrí zodpovedné správanie a rodová rovnosť. Tiež sú potrebné efektívne stratégie na posilnenie postavenia žien, aby mali kontrolu nad záležitosťami týkajúcimi sa ich sexualitou a mohli o nich slobodne a zodpovedne rozhodovať, a chránili sa tak pred vysoko rizikovým a nezodpovedným správaním, ktoré vedie k infekciám prenášaným pohlavným stykom vrátane HIV/AIDS, a tiež aby presadzovali zodpovedné, bezpečné a zdvorilé správanie mužov, ako aj rodovú rovnosť. HIV/AIDS je alarmujúcim verejným zdravotným problémom, ktorý je stále o krok ďalej než úsilie o jeho kontrolu a v mnohých krajinách neumožňuje využívanie ťažko dosiahnutých rozvojových úspechov. Bremeno starostlivosti o ľudí trpiacich HIV/AIDS a o deti, ktoré pre HIV/AIDS prišli o rodičov, leží najmä na ženách, pretože nedostatočná infraštruktúra nedokáže primerane reagovať na tieto úlohy. Ženy nakazené HIV/AIDS sú často diskriminované a odsudzované a často sa stávajú obeťami násillia. Nedostatočná pozornosť sa venuje prevencii, prenosu HIV z matky na dieťa, kojeniu, zvyšovaniu informovanosti a vzdelávania najmä mladých ľudí s cieľom zastaviť rizikové správanie, intravenóznym narkomanom, podporným skupinám, poradenstvu a dobrovoľnému testovaniu, informovaniu partnerov o nákaze a poskytovaní potrebných liekov a ich vysokým nákladom. Z niektorých krajín prichádzajú pozitívne ohlasy z boja proti HIV/AIDS o tom, že medzi mladými ľuďmi došlo k zmenám v správaní a skúsenosti ukazujú, že vzdelávacie programy pre mladých ľudí môžu viesť k pozitívnejšiemu náhľadu na rodové vzťahy a rodovú rovnosť, neskoršiemu začiatku sexuálneho života a zníženiu rizika infekcií prenášaných sexuálnym stykom.

45. Rastúce užívanie drog a návykových látok mladými ženami a dievčatami z rozvojových i vyspelých krajinách vyvoláva potrebu zvýšiť úsilie smerom k zníženiu dopytu a v boji proti nelegálnej produkcii, zásobovaniu a obchodovaniu s narkotikami a psychotropnými látkami.

46. Nárast počtu obetí a škôd spôsobených prírodnými pohromami prispel k zvýšeniu informovanosti o neúčinnosti a neprimeranosti existujúcich prístupov a intervenčných metód v reakciách na tieto naliehavé situácie, v ktorých sú ženy častejšie než muži zaťažené zodpovednosťou naplňovať každodenné naliehavé potreby svojich rodín. Kvôli tejto situácii sa zvýšila informovanosť o dôležitosti zapracovania rodovej optiky do navrhovania a realizácie všetkých stratégií o prevencii, zmierňovaní a odstraňovaní následkov prírodných pohrôm.

47. Meniaci sa kontext rodových vzťahov, ako aj diskusia o rodovej rovnosti viedli k intenzívnejšiemu prehodnocovaniu rodových rolí, čo vedie k stimulácii diskusie o rolách a zodpovednosti žien a mužov pri spoločnom úsilí o dosiahnutie rodovej rovnosti a o potrebe zmeniť stereotypné a tradičné roly žien, ktoré obmedzujú rozvíjanie potenciálu žien v jeho plnom rozsahu. Je potrebné dosiahnuť rovnováhu v zastúpení žien a mužov v platenej i neplatenej práci. Neplatená práca žien sa neuznáva ako práca, nie je hodnotená kvantitatívne a často sa nevykazuje v rámci národných ekonomických materiálov, čo znamená, že prínos žien pre spoločenský a ekonomický rozvoj zostáva podceňovaný a podhodnotený. Pokiaľ sa muži nepodieľajú dostatočne na úlohách a zodpovednosti so ženami, kombinácia platenej práce a starostlivosti o rodinu povedie k neustálemu disproporčnému zaťaženiu žien v porovnaní s mužmi.

IV. Postupy a iniciatívy na prekonanie prekážok a dosiahnutie urýchlenej implementácie pekínskej Akčnej platformy v jej plnom rozsahu

48. S prihliadnutím na vyhodnotenie pokroku dosiahnutého počas piatich rokov od Štvrtej svetovej konferencie o ženách v realizácii Pekínskej deklarácie a Akčnej platformy (kapitola II), ako aj na nové úlohy vplývajúce na jej realizáciu v plnom rozsahu (kapitola III) vlády opätovne potvrdzujú svoje odhodlanie naplňovať Pekínsku deklaráciu a Akčnú platformu, a tiež sa zaväzujú k ďalším postupom a iniciatívam na prekonanie prekážok a riešenie týchto úloh. V rámci pokračujúcich a dodatočných krokov smerom k dosiahnutiu cieľov Akčnej platformy vlády uznávajú, že všetky ľudské práva – občianske, kultúrne, ekonomické, politické a sociálne vrátane práva na rozvoj – sú všeobecné, nedeliteľné, vzájomne závislé a navzájom súvisiace a nevyhnutné pre dosiahnutie rodovej rovnosti, rozvoja a mieru v 21. storočí.

49. Organizácie v rámci systému OSN, inštitúcie z Bretton Woods (t. j. Svetová banka a jej sesterská organizácia Medzinárodný menový fond pomenované Bretton Woods podľa miesta, kde boli v r. 1944 založené – pozn. prekl.), ako aj Organizácia svetového obchodu, iné medzinárodné a regionálne medzivládne orgány, parlamenty a občianska spoločnosť vrátane súkromného sektora a mimovládnych organizácií, odborov a iných zainteresovaných sú vyzývané, aby podporili vládne úsilie, resp. rozvíjali svoje vlastné doplnkové programy, s cieľom dosiahnuť účinnú realizáciu Akčnej platformy v jej plnom rozsahu.

50. Vlády a medzivládne organizácie uznávajú prínos a doplnkovú rolu mimovládnych organizácií, v plnom rozsahu rešpektujúc ich autonómiu, pri zabezpečovaní efektívnej implementácie Akčnej platformy, a mali by pokračovať v ďalšom posilňovaní partnerstva s mimovládnymi, najmä ženskými organizáciami, prispievajúc tak k účinnej realizácii a pokračovaní Akčnej platformy.

51. Skúsenosti ukazujú, že rodovú rovnosť je možné dosiahnuť v plnom rozsahu len v kontexte obnovených vzťahov medzi rôznymi zainteresovanými na všetkých úrovniach. Na dosiahnutie tohto cieľa je nevyhnutné efektívne zastúpenie žien v plnom rozsahu, na základe rovnosti vo všetkých sférach spoločnosti.

52. Dosiahnutie rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien si vyžaduje nápravu rozdielov medzi ženami a mužmi a dievčatami a chlapcami a zaistenie ich rovných práv, povinností, príležitostí a možností. Rodová rovnosť predpokladá, že potreby, záujmy, záležitosti, skúsenosti a priority tak žien, ako aj mužov sú integrálnou dimenziou navrhovania, implementácie, národného monitorovania, pokračovania a hodnotenia všetkých postupov vo všetkých oblastiach, a to aj na medzinárodnej úrovni.

53. Prijatím Akčnej platformy vyjadrili vlády a medzinárodné spoločenstvo súhlas so spoločným rozvojovým programom, ktorého základnými princípmi sú rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien. Rozšíril sa rozsah úsilia smerujúceho k zaisteniu zastúpenia žien na rozvoji, pričom toto úsilie musí v sebe kombinovať zameranie sa na podmienky a základné potreby žien s holistickým prístupom, založenom na rovných právach a partnerstve, presadzovaní a ochrane všetkých ľudských práv a základných slobôd. Politiku a programy treba formulovať s cieľom dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj orientovaný na ľudí, isté živobytie a primerané opatrenia sociálnej ochrany vrátane bezpečnostných sietí, posilnených podporných systémov pre rodiny, rovného prístupu k finančným a ekonomickým

zdrojom a ich kontrole, ako aj eliminovať zvyšujúcu sa a neúmernú chudobu medzi ženami. Ekonomická politika a ekonomické inštitúcie, ako aj inštitúcie zodpovedné za pridelovanie zdrojov by si mali osvojiť rodovú optiku s cieľom zaistiť rovnosť vo využívaní výnosov z rozvoja.

54. Uvedomujúc si pretrvávajúce a zvyšujúce sa bremeno chudoby na pleciah žien v mnohých, najmä rozvojových, krajinách, je nevyhnutné pokračovať v uplatňovaní rodového hľadiska pri zhodnocovaní, modifikovaní a realizovaní integrovanej makroekonomickej a sociálnej politiky a programov vrátane tých, ktoré sa týkajú štrukturálnych úprav a problémov zahraničného dlhu, s cieľom zaistiť univerzálny prístup k sociálnym službám, najmä vzdelaniu a finančne dostupnej kvalitnej zdravotnej starostlivosti, ako aj rovný prístup k ekonomickým zdrojom a ich kontrole.

55. Treba zvýšiť úsilie o zabezpečenie rovného prístupu k vzdelaniu, zdravotným a sociálnym službám a zabezpečenie práv žien a dievčiat na vzdelanie a využívanie najvyššej možnej úrovne fyzického a duševného zdravia a blaha počas celého životného cyklu, ako aj primeranú, finančne dostupnú a všeobecne prístupnú zdravotnú starostlivosť a služby vrátane sexuálneho a reprodukčného zdravia, najmä v súvislosti s pandemiou HIV/AIDS. Zvýšené úsilie je tiež dôležité s ohľadom na rastúci podiel starých žien.

56. Vzhľadom na to, že väčšina žien sveta svojou prácou zabezpečuje existenčné minimum pre svoju rodinu a využíva prírodné zdroje, je potrebné uznať znalosti a priority žien a integrovať ich do ochrany a využívania týchto zdrojov s cieľom zaistiť ich trvalú udržateľnosť. Sú potrebné také programy a infraštruktúra, ktoré sú rodovo citlivé, aby bolo možné účinne reagovať na živelné pohromy a tiesňové situácie, ktoré ohrozujú životné prostredie, istotu živobytia, ako aj napĺňanie základných požiadaviek každodenného života.

57. Živobytie obyvateľstva štátov s obmedzenými alebo chudobnými zdrojmi vrátane malých ostrovných rozvojových štátov do rozhodujúcej miery závisí od ochrany životného prostredia. Treba uznať zvykové znalosti žien, ich spôsob riadenia a ekologického využívania biodiverzity.

58. Politická vôľa a odhodlanie na všetkých úrovniach je potrebná na zaistenie začlenenia rodovej optiky do prijímania a implementácie komplexnej a akčnej politiky vo všetkých oblastiach. Záväzné politické programy sú potrebné na ďalšie rozvíjanie potrebných rámcov, ktoré ženám zabezpečia rovný prístup k ekonomickým a finančným zdrojom a kontrolu nad nimi, k odbornej príprave, službám a inštitúciám a tiež ich zastúpenie v rozhodovacích a riadiacich procesoch. Proces tvorby politiky si vyžaduje partnerstvo žien a mužov na všetkých úrovniach. Taktiež muži a chlapci musia byť aktívne zapojení a stimulovaní zapájať sa do všetkých snáh na dosiahnutie cieľov Akčnej platformy a jej implementácie.

59. Hlavnou prekážkou dosiahnutia rodovej rovnosti, rozvoja a mieru je násilie na ženách a dievčatách. Násilie na ženách porušuje a poškodzuje, resp. znemožňuje právo žien využívať svoje ľudské práva a základné slobody. Rodovo podmienené násilie, ako týranie a iné domáce násilie, sexuálne zneužívanie, sexuálne otroctvo a vykorisťovanie, medzinárodný obchod so ženami a s deťmi, vynútená prostitúcia a sexuálne obťažovanie, spolu s násilím na ženách, ktoré je výsledkom kultúrnych predsudkov, rasizmu a rasovej diskriminácie, xenofóbie, pornografie, etnických čistiek, ozbrojených konfliktov, cudzej okupácie, náboženského a protináboženského extrémizmu a terorizmu sú nezlučiteľné s dôstojnosťou a hodnotou človeka a treba proti nim bojovať a odstrániť ich.

60. Ženy zohrávajú rozhodujúcu úlohu v rodine. Rodina je základnou jednotkou spoločnosti a silným motorom pre sociálnu súdržnosť a integráciu a ako takú ju treba podporovať. Neprimeraná podpora ženám a nedostatočná ochrana a podpora ich rodinám postihuje spoločnosť ako celok a podkopáva úsilie o dosiahnutie rodovej rovnosti. V rozličných kultúrnych, politických a spoločenských systémoch existujú rôzne formy rodiny a treba rešpektovať práva, schopnosti a povinnosti rodinných členov. Spoločenskému a ekonomickému prínosu žien k blahobytu rodiny a spoločenskej dôležitosti materstva a otcovstva sa venuje nedostatočná pozornosť. Materstvo a otcovstvo a roly rodičov a zákonných opatrovníkov v rodine a pri výchove detí, ako aj dôležitosť všetkých členov rodiny pre blahobyt rodiny sú uznávané, a nesmú sa stať dôvodom na diskrimináciu. Ženy na svojich pleciah tiež naďalej nesú neúmernú časť povinností v starostlivosti o domácnosť a o detí, chorých a starých. Tejto nerovnováhe treba neustále venovať pozornosť a riešiť ju pomocou primeranej politiky a programov, najmä takých, ktoré sú orientované na vzdelávanie, resp. pomocou legislatívy. Partnerstva v plnom rozsahu, vo verejnom i v štátnom sektore, je možné dosiahnuť iba za predpokladu, že ženám a mužom bude umožnené harmonizovať svoje pracovné a rodinné povinnosti a rovnakou mierou sa na nich podieľať.

61. Účinné národné mechanizmy a inštitúcie na zlepšenie postavenia a života žien a presadzovanie rodovej rovnosti si vyžadujú politické odhodlanie na najvyššej úrovni a všetky potrebné ľudské a finančné zdroje na iniciovanie, odporúčenie a sprostredkovanie rozvoja, prijatia a monitorovania politiky, legislatívy, programov a budovania možností pre posilnenie postavenia žien a na to, aby pôsobili ako katalyzátory otvoreného dialógu verejnosti o rodovej rovnosti ako spoločenského cieľa. To by im umožnilo presadzovať zlepšenie postavenia a života žien a začleniť rodovú optiku do politiky a programov vo všetkých oblastiach, postaviť sa do roly zástancu a zaisťiť rovný prístup k všetkým inštitúciám a zdrojom, ako aj rozvinutejšiu úroveň budovania možností pre ženy vo všetkých sektoroch. Na zaistenie rovného prístupu žien do inštitúcií a organizácií sú nevyhnutné reformy, zamerané na nové úlohy, ktoré prináša meniaci sa svet. Inštitucionálne a konceptuálne zmeny sú strategickým a dôležitým aspektom tvorby prostredia, vhodného na implementáciu Akčnej platformy.

62. Programová podpora pre zlepšovanie príležitostí žien, potenciálu a aktivít musí mať dvojité orientácie: na jednej strane programy zamerané na napĺňanie tak základných, ako aj špecifických potrieb žien na budovanie možností, organizačný rozvoj a posilnenie postavenia žien, a na druhej strane začleňovanie rodovej optiky do formulácie všetkých programov a ich implementácie. V rámci reakcie na nové úlohy je mimoriadne dôležité rozšíriť programy do nových oblastí s cieľom dosiahnuť rodovú rovnosť.

63. Ženy a dievčatá každého veku s akýmkoľvek hendikepom sú všeobecne zraniteľnejšou a marginálnou časťou spoločnosti. Treba preto brať do úvahy a riešiť ich problémy pri tvorbe politiky a programov. Na všetkých úrovniach treba prijať zvlášťne opatrenia s cieľom integrovať ich do hlavného prúdu rozvoja.

64. Efektívne a koordinované plány a programy na implementáciu Akčnej platformy v jej plnom rozsahu si vyžadujú jednoznačné poznanie situácie žien a dievčat, evidentné poznatky a údaje získané výskumom a kategorizované podľa pohlavia, krátkodobé a dlhodobé ciele s časovým určením realizácie a merateľné úlohy a nadväznú mechanizmy na hodnotenie pokroku. Treba vyvinúť úsilie na zabezpečenie budovania možností pre všetkých, ktorí sú zapojení do dosahovania týchto cieľov. Potrebná je aj snaha na národnej úrovni zvýšiť transparentnosť a zodpovednosť.

65. Realizácia a dosiahnutie rodovej rovnosti, rozvoja a mieru musí byť podporená pridelením potrebných ľudských, finančných a materiálnych zdrojov na špecifické a cieľové aktivity s cieľom zaisťiť rodovú rovnosť na miestnej, národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ako aj rozvinutou a zvýšenou medzinárodnou spoluprácou. Je nevyhnutné venovať explicitnú pozornosť týmto cieľom v rozpočtových procesoch na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni.

A. Postupy potrebné na národnej úrovni

Vlády:

66. (a) Stanoviť a stimulovať explicitné krátkodobé a dlhodobé ciele s časovým určením alebo merateľné ciele, resp. kvóty, s cieľom napomôcť dosahovaniu rodovej rovnováhy vrátane rovného prístupu žien k zastúpeniu v plnom rozsahu a na základe rovnosti spolu s mužmi vo všetkých oblastiach a všetkých úrovniach verejného života, najmä v rozhodovacích a riadiacich pozíciách, vo všetkých politických stranách a v politických činnostiach, na všetkých ministerstvách a v kľúčových inštitúciách tvorby politiky, ako aj v orgánoch a úradoch pre miestny rozvoj.

(b) Venovať pozornosť bariéram, ktorým ženy musia čeliť, najmä domorodé ženy a iné marginalizované skupiny žien, v prístupe a zapájaní sa do politiky a rozhodovacích procesoch vrátane chýbajúcej odbornej prípravy, dvojitého zaťaženia žien platenou a neplatenou prácou, negatívnych spoločenských prístupov a stereotypov.

67. (a) Robiť politiku, ktorá podporuje rovný prístup k vzdelaniu a odstránenie rodových rozdielov vo vzdelávaní vrátane odbornej prípravy na povolanie, vedeckých a technologických odboroch, ukončenie základného vzdelania dievčat, najmä dievčat z vidieckych a chudobných oblastí, a možnosti pre všetky ženy a dievčatá pokračovať vo vzdelávaní na všetkých stupňoch.

(b) Podporovať implementáciu plánov a akčných programov s cieľom zaisťiť kvalitné vzdelanie a zvýšiť počet chlapcov a dievčat, ktorí začnú i dokončia školskú dochádzku, odstrániť rodovú diskrimináciu a rodové stereotypy v učebných osnovách a vzdelávacích materiáloch, ako aj vo vzdelávacom procese.

(c) Urýchliť postupy a zvýšiť politické odhodlanie smerom k odstráneniu rodovej priepasti v základnom a strednom školstve do roku 2005 a zaručeniu bezplatného povinného a všeobecného základného vzdelania pre dievčatá a chlapcov do roku 2015, v súlade s líniou presadzovanou na niekoľkých celosvetových konferenciách. Odstrániť politické programy, ktoré sa ukázali ako príčina zhoršovania a udržiavania rodovej priepasti.

(d) Vypracovať rodovo citlivé učebné plány od predškolských zariadení cez základné školy, odborné školy až po univerzity s cieľom zamerať sa na rodovú stereotypizáciu ako na jednu zo základných príčin segregácie v pracovnom živote.

68. (a) Navrhnuť a realizovať politiku, ktorá podporuje a ochraňuje ženy pri využívaní všetkých svojich ľudských práv a základných slobôd a vytvára prostredie, ktoré netoleruje porušovania práv žien a dievčat.

(b) Vytvoriť a uchovať nediskriminačné a rodovo citlivé právne prostredie prostredníctvom zhodnotenia legislatívy s cieľom čo najskôr odstrániť diskriminačné ustanovenia, pokiaľ možno do roku 2005, a odstrániť legislatívne medzery, kvôli ktorým ženy a dievčatá nemajú ochranu svojich práv ani účinné prostriedky proti diskriminácii pre rod.

(c) Ratifikovať Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, obmedziť rozsah výhrad k nemu a upustiť od takých výhrad, ktoré sú v rozpore s predmetom a účelom Dohovoru alebo inak nekompatibilné s medzinárodným zmluvným právom.

(d) Zvážiť podpísanie a ratifikáciu Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

(e) Zvážiť podpísanie a ratifikáciu Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu.

(f) Navrhnuť, zhodnotiť a realizovať zákony a postupy, ktorých účelom je zákaz a odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien a dievčat.

(g) Prijatť opatrenia vrátane programov a politiky, ktoré zaistia, aby sa tehotenstvo, materstvo, rodičovstvo a úloha žien pri rodení detí nevyužívali ako základ na diskrimináciu alebo obmedzovanie zastúpenia žien v plnom rozsahu v spoločnosti.

(h) Zabezpečiť, aby národné legislatívne a administratívne reformačné procesy vrátane tých, ktoré sa týkajú pozemkovej reformy, decentralizácie a zmeny orientácie ekonomiky, presadzovali práva žien, najmä žien z vidieckych a chudobných oblastí. Prijatť opatrenia na presadenie a realizáciu týchto práv prostredníctvom rovného prístupu žien k ekonomickým zdrojom a ich kontrole vrátane pôdy, majetkových práv, dedičských práv, úverových programov a tradičných plánov sporenia, ako sú banky pre ženy a družstvá pre ženy.

(i) Začleniť rodovú dimenziu do národnej imigračnej a azylovej politiky, resp. predpisov a postupov s cieľom presadzovať a ochraňovať práva všetkých žien a tiež zväžiť postup, pri ktorom sa pri udeľovaní utečeneckého štatútu alebo azylu bude brať do úvahy perzekúcia a násilie pre rod.

(j) Urobiť všetky vhodné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien a násilia na ženách a dievčat zo strany akejkolvek osoby, organizácie alebo súkromnej spoločnosti.

(k) Podniknúť potrebné opatrenia pre súkromný sektor a vzdelávacie zariadenia smerom k sprostredkovaniu a zlepšeniu ich pôsobenia s nediskriminačnou legislatívou.

69. (a) Prioritne zhodnotiť a revidovať príslušnú legislatívu, s cieľom zaviesť účinnú legislatívu vrátane legislatívy o násilí na ženách. Prijatť ďalšie potrebné opatrenia na zabezpečenie ochrany všetkých žien a dievčat pred všetkými formami fyzického, psychického a sexuálneho násilia, a poskytnúť im prostriedky na zabezpečenie spravodlivosti.

(b) Stíhať páchatel'ov všetkých foriem násilia na ženách a dievčatách a primerane ich trestať. Prijatť postupy zamerané na pomoc a motiváciu pre páchatel'ov s cieľom prelomiť cyklus násilia a prijatť opatrenia na zabezpečenie možností odškodnenia obetí.

(c) Pristupovať k všetkým formám násilia na ženách a dievčatách každého veku ako k činom trestným podľa zákona vrátane násilia založeného na ktorejkoľvek forme diskriminácie.

(d) Prijat' legislatívu a/alebo posilniť príslušné mechanizmy zamerané na trestné činy súvisiace so všetkými formami domáceho násillia vrátane znásillenia v manželstve a sexuálneho zneužívania žien a dievčiat, a zabezpečiť rýchly zásah spravodlivosti v týchto prípadoch.

(e) Navrhnuť, prijať a v plnom rozsahu implementovať zákony a iné opatrenia, ako administratívne a vzdelávacie programy, určené na odstránenie škodlivých zvykových alebo tradičných praktík vrátane mrzačenia ženských genitálií, manželstva z donútenia alebo v príliš mladom veku a tzv. zločinov v mene cti, ktoré porušujú ľudské práva žien a dievčiat a znemožňujú im v plnom rozsahu využívať svoje ľudské práva a základné slobody. Zintenzívniť úsilie, v spolupráci s miestnymi ženskými skupinami, o zvýšenie kolektívnej a individuálnej informovanosti o tom, ako tieto škodlivé tradičné alebo zvykové praktiky porušujú ľudské práva žien.

(f) Pokračovať vo výskume zameranom na dosiahnutie lepšieho pochopenia základných príčin všetkých foriem násillia na ženách s cieľom navrhnuť programy a prijať opatrenia smerom k odstráneniu týchto foriem násillia.

(g) Prijat' opatrenia, aby sa v politike a programoch venovala pozornosť rasizmu a rasovo motivovanému násilliu na ženách a dievčatách.

(h) Prijat' prioritne konkrétne kroky na riešenie vplyvu násillia na domorodé ženy, za ich plnej a dobrovoľnej účasti, s cieľom implementovať príslušné účinné programy a služby na odstránenie všetkých foriem násillia.

(i) Presadzovať psychické blaho žien a dievčiat, integrovať starostlivosť o psychické zdravie do primárnych systémov zdravotnej starostlivosti, vypracovať rodovo citlivé podporné programy a vyškoliť zdravotných pracovníkov, s cieľom dosiahnuť uznanie existencie rodovo motivovaného násillia a poskytovanie starostlivosti dievčatám a ženám každého veku, ktoré zažili akúkoľvek formu násillia.

(j) Prijat' a presadzovať holistický prístup v reakcii na všetky formy násillia na dievčatách a ženách všetkých vekových skupín a ich zneužívania vrátane dievčiat a žien s hendikepom, ako aj zraniteľných a marginalizovaných skupín žien a dievčiat s cieľom venovať pozornosť ich rozdielnym potrebám vrátane vzdelania, poskytovania primeranej starostlivosti o zdravie a základných sociálnych služieb.

(k) Schváliť a presadzovať holistický prístup pri boji s násillím na ženách počas ich celého životného cyklu a za každých okolností.

70. (a) Prijat' príslušné opatrenia orientované na základné faktory vrátane vonkajších faktorov, ktoré podporujú obchod so ženami a dievčatami na prostitúciu a iné formy komerčného sexu, vynútené manželstvo a nútenú prácu, s cieľom odstrániť obchod so ženami, a to aj posilnením existujúcej legislatívy tak, aby poskytovala lepšiu ochranu práv žien a dievčiat a trestala páchatel'ov podľa trestného i občianskeho práva.

(b) Navrhnuť, realizovať a zvýšiť účinné opatrenia pre potláčanie a odstránenie všetkých foriem obchodu so ženami a dievčatami prostredníctvom komplexnej stratégie proti takému obchodu, a to okrem iného aj legislatívnymi opatreniami, preventívnymi kampaňami, výmenou informácií, poskytovaním pomoci a ochrany obetiam a pomáhaním pri ich re-integrácii do spoločnosti, a postihovaním všetkých zainteresovaných páchatel'ov vrátane sprostredkovateľov.

(c) Zvážiť v rámci legislatívy a v súlade s politikou krajiny možnosť nepostihovať obeť obchodu s ľuďmi, najmä ženy a dievčatá, za nelegálny vstup do krajiny alebo pobyt v nej, s prihliadnutím na to, že sú obeťami vykorisťovania.

(d) Zvážiť založenie alebo posilnenie národných koordinačných mechanizmov, ako napr. národný spravodajca alebo koordinačná inštitúcia, za účasti predstaviteľov občianskej spoločnosti vrátane mimovládnych organizácií s cieľom podporiť výmenu informácií a nahlasovanie údajov, základných príčin, faktorov a trendoch vývoja v oblasti násillia na ženách, najmä v obchode so ženami.

(e) Poskytnúť ochranu a podporu ženám a ich rodinám a pripraviť a zlepšiť politiku podpory bezpečnosti rodiny.

71. (a) Zvážiť prijatie národnej legislatívy, ktorá je v súlade s Dohovorom o biologickej diverzite [14] , s cieľom ochraňovať vedomosti, inovácie a postupy žien z domorodých a miestnych komunit, týkajúcich sa tradičnej medicíny, biodiverzity a domorodých technológií.

(b) Prispôsobiť environmentálnu a poľnohospodársku politiku a mechanizmy tak, aby obsahovali rodovú optiku. V spolupráci s občianskou spoločnosťou podporovať farmárov, najmä ženy farmárky a ženy z vidieckych oblastí, pomocou vzdelávacích a školiacich programov.

72. (a) Robiť politiku a prijať opatrenia, ktoré sa venujú v poradí podľa priorít rodovým aspektom vznikajúcich a pretrvávajúcich zdravotných problémov, ako malária, tuberkulóza, HIV/AIDS a iné choroby, ktoré majú neúmerný vplyv na zdravie žien, vrátane chorôb s najvyššou mierou chorobnosti a úmrtnosti.

(b) Zabezpečiť, aby sa zníženie chorobnosti a úmrtnosti matiek stalo prioritou zdravotníckeho sektora a aby ženy mali okamžitý prístup k nevyhnutnej pôrodníckej starostlivosti, materiálne i personálne dobre vybaveným službám zdravotníckej starostlivosti o matky, kvalifikovaným pôrodníckym pracovníkom, pôrodníckej starostlivosti v naliehavých prípadoch, účinnému odporúčeniu a transportu v prípade potreby do zdravotníckeho zariadenia vyššej úrovne, popôrodnej starostlivosti a plánovanému rodičovstvu, okrem iného s cieľom presadzovať bezpečné materstvo. Venovať prioritnú pozornosť opatreniam na prevenciu, zisťovanie a liečenie rakoviny prsníka, krčka maternice, vaječníkov a osteoporózy, ako aj infekciám prenášaným sexuálnym stykom vrátane HIV/AIDS.

(c) Prijatť opatrenia na dosiahnutie dosiaľ nenaplnených potrieb v oblasti kvalitných služieb plánovaného rodičovstva a antikoncepcie, najmä čo sa týka existujúceho nedostatku v službách, zásobách a používaní.

(d) Zbierať a rozširovať aktualizované a spoľahlivé údaje o úmrtnosti a chorobnosti žien a pokračovať vo výskume o tom, ako sociálne a ekonomické faktory ovplyvňujú zdravie žien a dievčat všetkých vekových kategórií, a tiež vo výskume o poskytovaní zdravotnej starostlivosti dievčatám a ženám, modeloch využívania tejto starostlivosti a o hodnote programov pre ženy, zameraných na prevenciu chorôb a podporu zdravia.

(e) Zabezpečiť univerzálny a rovný prístup žien a mužov počas celého ich životného cyklu k sociálnym službám týkajúcim sa zdravotnej starostlivosti vrátane vzdelania, čistej vody a hygienických sanitárnych zariadení, výživy, zdravotne vyhovujúcich potravín a vzdelávacích programov o zdraví.

(f) Zabezpečiť bezpečné pracovné podmienky pre zdravotníckych pracovníkov.

(g) V potrebných alebo vo vhodných prípadoch a po konzultáciách so ženskými organizáciami a inými predstaviteľmi občianskej spoločnosti prijať, uzákoniť, zhodnotiť a revidovať zdravotnú legislatívu, politiku a programy a prideliť potrebné rozpočtové prostriedky na zabezpečenie najvyššej možnej úrovne fyzického a psychického zdravia, aby všetky ženy mali úplný a rovný prístup ku komplexnej, vysoko kvalitnej a finančne dostupnej zdravotnej starostlivosti, k informáciám, vzdelaniu a službám počas celého svojho životného cyklu. Vziať do úvahy nové požiadavky žien a dievčat na starostlivosť ako výsledok pandémie HIV/AIDS a nové poznatky o potrebách špeciálnych programov pre ženy o psychickom zdraví a zdraví v práci a o procese starnutia žien. Ochraňovať a presadzovať ľudské práva zabezpečením súladu všetkých zdravotníckych služieb a pracovníkov s etickými, profesijnými a rodovo citlivými normami pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti ženám vrátane zavedenia alebo zlepšenia regulačných a vynucovacích mechanizmov.

(h) Odstrániť diskrimináciu všetkých žien a dievčat v prístupe k informáciám o zdraví, vzdelaniu o zdravotnej problematike a k službám zdravotnej starostlivosti.

(i) Reprodukčné zdravie je stav úplného fyzického, psychického a sociálneho blaha, nielen neprítomnosť chorôb alebo slabosti, a to vo vzťahu k všetkým záležitostiam týkajúcim sa reprodukčného systému a jeho funkcií a procesov. Reprodukčné zdravie preto predpokladá, že ľudia sú schopní mať uspokojujúci a bezpečný sexuálny život, ako aj schopnosť rozmnožovania a slobodu rozhodnúť sa, kedy a ako často to chcú robiť. Táto posledná podmienka predpokladá právo žien a mužov na informácie o bezpečných, účinných, finančne dostupných a prijateľných metódach plánovaného rodičovstva podľa vlastného výberu, ako aj iných metódach, ktoré si môžu vybrať na reguláciu plodnosti, ktoré nie sú v rozpore so zákonom, ako aj prístup k týmto metódam a tiež právo na prístup k primeranej zdravotnej starostlivosti, ktorá ženám umožní bezpečné tehotenstvo a pôrod a poskytne párom tú najlepšiu možnosť mať zdravé dieťa. V súlade s uvedenou definíciou

reprodukčného zdravia je starostlivosť o reprodukčné zdravie definovaná ako súbor metód, techník a služieb, ktoré prispievajú k reprodukčnému zdraviu a blahu prostredníctvom prevencie a riešenia problémov reprodukčného zdravia vrátane sexuálneho zdravia, pričom účelom je zlepšenie života a osobných vzťahov, nielen poradenstvo a starostlivosť týkajúca sa rozmnožovania a chorôb prenášaných pohlavným stykom.

(j) S prihliadnutím na horeuvedenú definíciu reprodukčného práva sú súčasťou niektorých ľudských práv, ktoré sú už uznané zákonmi jednotlivých krajín, medzinárodnými dokumentmi o ľudských právach a inými konsenzuálnymi dokumentmi. Tieto práva spočívajú v uznaní základného práva párov a jednotlivcov rozhodnúť sa slobodne a zodpovedne o počte svojich detí, vekom rozdiel medzi nimi a čase ich narodenia a mať informácie a prostriedky potrebné na toto rozhodnutie, a v uznaní práva dosiahnuť najvyššiu možnú úroveň sexuálneho a reprodukčného zdravia. Patrí k tomu aj právo prijímať rozhodnutia o plodení detí slobodne, bez diskriminácie, donútenia a násillia, v súlade s dokumentmi o ľudských právach. Pri výkone tohto práva musia brať do úvahy potreby žijúcich i budúcich detí a zodpovednosť voči komunite. Presadzovanie zodpovedného výkonu týchto práv u všetkých ľudí musí byť základom vládnej a miestnej politiky a programov v oblasti reprodukčného zdravia vrátane plánovaného rodičovstva. Ako súčasť tohto záväzku sa musí venovať pozornosť presadzovaniu rodových vzťahov založených na vzájomnej úcte a spravodlivosti a najmä napĺňaniu potrieb dospievajúcich v oblasti vzdelania a služieb, aby vedeli pozitívne a zodpovedne pristupovať k svojej sexualite. Reprodukčné zdravie mnohých ľudí sveta nie je dobré, a to pre také faktory ako nedostatočné poznatky o ľudskej sexualite a nedostatočné alebo nekvalitné informácie o reprodukčnom zdraví a nekvalitná starostlivosť oň, vysoký výskyt rizikového sexuálneho správania, diskriminačné spoločenské postupy, negatívne postoje k ženám a dievčatám, a obmedzená moc žien a dievčat rozhodovať o svojom vlastnom sexuálnom a reprodukčnom živote. Obzvlášť zraniteľné sú dospievajúce dievčatá, ktorým vo väčšine krajín chýbajú informácie a prístup k príslušným službám. Staršie ženy a muži majú odlišné problémy s reprodukčným a so sexuálnym zdravím, ktorým sa často nevenuje primeraná pozornosť.

(k) K ľudským právam žien patrí ich právo mať kontrolu nad svojou sexualitou a slobodne a zodpovedne sa rozhodovať v otázkach s ňou súvisiacich vrátane sexuálneho a reprodukčného zdravia, bez donucovania, diskriminácie a násillia. Rovné vzťahy medzi ženami a mužmi v oblasti sexuálnych vzťahov a reprodukcie vrátane úplného rešpektu pred integritou osoby si vyžadujú vzájomný rešpekt, súhlas a spoločnú zodpovednosť za sexuálne správanie a jeho následky.

(l) Navrhnuť a implementovať programy, ktoré stimulujú mužov a pomáhajú im osvojiť si bezpečné a zodpovedné sexuálne a reprodukčné správanie a účinne využívať metódy na prevenciu neželaných tehotenstiev a infekcií prenášaných sexuálnym stykom vrátane HIV/AIDS.

(m) Prijatť všetky potrebné opatrenia na odstránenie škodlivých, z lekárskeho hľadiska nepotrebných alebo násillných lekárskeho zásahov a tiež nenáležitých liečebných postupov alebo podávania nadmerného množstva liekov ženám, a zaistiť, aby boli všetky ženy kvalifikovaným personálom informované o možnostiach liečby vrátane pravdepodobných pozitív i možných nežiadúcich následkov.

(n) Prijatť opatrenia, aby sa pristupovalo nediskriminačne a dôstojne k tým, ktorí žijú s HIV/AIDS a s infekciami prenášanými sexuálnym stykom, najmä k ženám a mladým ľuďom, aby im neboli odopierané informácie potrebné pri prevencii ďalšieho šírenia HIV/AIDS a chorôb prenášaných sexuálnym stykom a aby mali prístup k liečeniu a starostlivosti bez strachu z opovrhovania, diskriminácie alebo násillia.

(o) S prihliadnutím na odsek 8.25 Akčného programu Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji, ktorý hovorí:

„V žiadnom prípade nesmie byť interrupcia presadzovaná ako metóda plánovaného rodičovstva, a preto naliehavá výzva smeruje k všetkým vládam a príslušným medzivládny a mimovládny organizáciám, aby zvýšili svoje odhodlanie venovať sa otázkam zdravia žien, venovali pozornosť následkom nekvalifikovaných interrupcií²⁰ na ženské zdravie ako jednému z najzávažnejších problémov verejného zdravia a aby pomocou rozšírených a vylepšených služieb plánovaného rodičovstva zredukovali mieru využívania interrupcií. Prevencia neželaného tehotenstva musí byť vždy najvyššou prioritou a všetkými možnými spôsobmi sa treba usilovať o odstránenie potreby potratu. Ženy, ktoré nechceme otehotneli, by mali mať okamžitý prístup k spoľahlivým informáciám a citlivému poradenstvu. O akýchkoľvek opatreniach alebo zmenách v rámci zdravotníckeho systému týkajúcich sa potratov je možné rozhodnúť iba na národnej alebo miestnej úrovni v súlade s národným legislatívnym procesom. V prípadoch, keď interrupcia nie je v rozpore so zákonom, treba ju vykonať

bezpečným spôsobom. V každom prípade by ženy mali mať prístup ku kvalitným službám na zvládanie komplikácií, ktoré sa môžu objaviť ako následok interrupcie. Po interrupcii by malo byť ženám okamžite ponúknuté poradenstvo, vzdelávanie a služby plánovaného rodičovstva, čo tiež pomáha predchádzať opakovaným interrupciám.

20 Nekvalifikované vykonanie interrupcie je ukončenie neželaného tehotenstva buď osobou bez potrebných zručností, alebo v prostredí, ktorému chýba základný lekárske štandard, alebo oboje (podľa: Svetová zdravotnícka organizácia, The Prevention and Management of Unsafe Abortion, Report of a Technical Working Group, Ženeva, apríl 1992 (WHO/MSM/92.5)).”

zvážiť zhodnotenie zákonov, ktoré obsahujú trestné opatrenia proti ženám, ktoré podstúpili nelegálnu interrupciu.

(p) Presadzovať a zlepšiť komplexnú rodovo špecifickú prevenciu požívania nikotínu a kontrolné stratégie pre všetky ženy, najmä dospievajúce dievčatá a tehotné ženy, ktoré by zahrnuli programy a služby na vzdelávanie, prevenciu a odvykanie, ako aj redukciu vystavenia ľudí vdychovaniu nikotínových splodín z prostredia. Podporovať rozvoj medzinárodného rámcového dohovoru Svetovej zdravotníckej organizácie o kontrole nikotínu.

(q) Presadzovať a zlepšovať informačné programy a opatrenia vrátane tých, ktorých cieľom je eliminovať zvyšujúce sa užívanie návykových látok medzi ženami a dospievajúcimi dievčatami, medzi iným aj pomocou informačných kampaní o zdravotných rizikách a iných následkoch užívania návykových látok a jeho vplyve na rodinu.

73. (a) Začleniť rodovú optiku do kľúčovej makroekonomickej a sociálnej rozvojovej politiky a národných rozvojových programov.

(b) Zpracovať rodovú optiku do návrhu, rozvoja, prijímania a výkonu všetkých rozpočtových procesov s cieľom presadzovať spravodlivé, účinné a adekvátne pridelovanie zdrojov a dosiahnuť primerané pridelovanie zdrojov na podporu programov pre rodovú rovnosť a rozvoj, ktoré posilňujú postavenie žien a rozvíjajú potrebné analytické a metodické nástroje a mechanizmy na monitorovanie a hodnotenie.

(c) Zvýšiť podľa potreby a efektívne využívať finančné a iné zdroje v sociálnom sektore, najmä vo vzdelávaní a v zdravotníctve, s cieľom dosiahnuť rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien ako ústrednú stratégiu pre rozvoj a odstraňovanie chudoby.

(d) Usilovať sa o zníženie disproporčného zastúpenia žien medzi chudobným obyvateľstvom, najmä v prípade žien z vidieka, pomocou implementácie národných programov na odstraňovanie chudoby so zameraním na rodovú dimenziu a posilnenie postavenia žien vrátane krátkodobých a dlhodobých cieľov.

74. (a) Robiť takú sociálno-ekonomickú politiku, ktorá presadzuje udržateľný rozvoj a podporuje a zabezpečuje programy na odstraňovanie chudoby, najmä pre ženy, okrem iného poskytovaním možností získať kvalifikácie, rovný prístup k zdrojom, finančným prostriedkom, úverom, mikropôžičkám, informáciám a technológiám a ich kontrole, a rovný prístup k trhom v prospech žien všetkých vekových kategórií, najmä žien, ktoré žijú v chudobe a marginalizovaných skupín žien vrátane žien z vidieka, domorodých žien a žien samoživiteliek rodín.

(b) Vytvoriť a zaistiť prístup k systémom sociálnej ochrany, s prihliadnutím na špecifické potreby všetkých žien žijúcich v chudobe, na demografické zmeny a na zmeny v spoločnosti, a poskytnúť tak ochranu proti neistotám a zmenám v pracovných podmienkach v súvislosti s globalizáciou. Usilovať sa zaistiť primeranú sociálnu ochranu nových, flexibilných a vznikajúcich foriem práce.

(c) Pokračovať v zhodnocovaní, pozmeňovaní a implementácii makroekonomickej a sociálnej politiky a programov, medzi iným analýzou politiky a programov týkajúcich sa štrukturálnej úpravy a problémov dlhového zaťaženia z rodového hľadiska s cieľom zabezpečiť rovný prístup žien k zdrojom a všeobecný prístup k základným sociálnym službám.

75. Podporovať zamestnanosť žien, okrem iného presadzovaním primeranej sociálnej ochrany, zjednodušením administratívnych postupov, resp. odstránením finančných prekážok a inými opatreniami, ako prístup k rizikovému kapitálu, úverovým programom, mikropôžičkám a inému

financovaniu, napomáhajúc tak zakladaniu mikropodnikateľských aktivít a malých a stredných podnikov.

76. (a) Založiť alebo posilniť existujúce inštitucionálne mechanizmy na všetkých úrovniach, aby spolupracovali s národnými inštitúciami pri posilňovaní spoločenskej podpory rodovej rovnosti, v spolupráci s občianskou spoločnosťou, najmä ženskými mimovládnyimi organizáciami.

(b) Prijatť opatrenia na najvyššej úrovni smerom k pokračujúcemu zlepšovaniu života a postavenia žien, najmä posilňovaním národných inštitúcií a mechanizmov pri začleňovaní rodovej optiky do politiky a programov s cieľom urýchliť posilnenie postavenia žien vo všetkých oblastiach a zaistiť odhodlanie pre politiku rodovej rovnosti.

(c) Poskytnúť národným inštitúciami a mechanizmom potrebné ľudské a finančné zdroje, a to aj využívaním inovačných programov financovania, s cieľom dosiahnuť integráciu rodovej optiky do politiky, programov a projektov.

(d) Zvážii ustanovenie účinných komisií alebo iných inštitúcií na presadzovanie rovných príležitostí.

(e) Posilniť úsilie smerom k úplnej implementácii národných akčných plánov, ktoré boli pripravené s cieľom implementovať pekinskú Akčnú platformu a v prípade potreby prispôbiť alebo navrhnuť národné plány pre budúcnosť.

(f) Zabezpečiť, aby vládna informačná politika a stratégie boli navrhované ako rodovo citlivé.

77. (a) Poskytnúť národným štatistickým úradom inštitucionálnu a finančnú podporu na zber, zostavovanie a šírenie údajov kategorizovaných podľa pohlavia, veku a iných faktorov, vo formáte, ktorý je dostupný verejnosti a tvorcom politiky, za účelom, okrem iného, ich analýzy z rodového hľadiska, monitorovania a hodnotenia ich dosahu. Podporovať nové aktivity vo vypracovávaní štatistik a indikátorov, najmä v oblastiach, ktoré sa obzvlášť vyznačujú nedostatkom informácií.

(b) Pravidelne zostavovať a zverejňovať štatistiky trestných činov a monitorovať trendy vo vymáhaní práva v súvislosti s porušovaním práv žien a dievčat a tak zvýšením informovanosti prispievať k navrhovaniu efektívnejšej politiky

(c) Rozvíjať národné možnosti pre vykonávanie výskumu a hodnotiacich štúdií orientovaných na politiku a rodovú problematiku na univerzitách a národných výskumných/školiacich inštitútoch, na základe ktorých bude možné tvoriť rodovo špecifickú politiku založenú na poznatkoch.

B. Ďalšie postupy potrebné na národnej úrovni

Vlády, súkromný sektor, mimovládne organizácie a ďalší predstavitelia občianskej spoločnosti:

78. (a) Stimulovať tvorbu školiacich programov a programov právnej gramotnosti, ktoré budujú a podporujú možnosti ženských mimovládnych organizácií pri obhajovaní ľudských práv a základných slobôd žien a dievčat.

(b) Vo vhodných prípadoch stimulovať spoluprácu medzi vládami, mimovládnyimi organizáciami, občianskymi združeniami a tradičnými vedúcimi osobnosťami alebo vedúcimi predstaviteľmi spoločenstiev pri presadzovaní a ochrane ľudských práv a základných slobôd žien a dievčat, dôstojnosti a hodnoty ľudskej osoby a rovných práv žien a mužov.

(c) Stimulovať spoluprácu medzi vládnymi orgánmi, členmi parlamentu a inými kompetentnými orgánmi a ženskými organizáciami vrátane mimovládnych organizácií pri zabezpečovaní nediskriminačnej legislatívy.

(d) Zabezpečiť rodovo citlivé školenia pre všetkých zainteresovaných vrátane príslušníkov a príslušníčiek polície, prokurátorov a prokurátoriek a sudcov a sudkýň o práci s obeťami násillia, najmä ženami a dievčatami, vrátane obeť sexuálneho násillia.

79. (a) Presadiť holistický prístup k fyzickému a psychickému zdraviu žien počas celého ich životného cyklu. Prijatť ďalšie opatrenia na zmenu informácií o zdraví, zdravotných služieb a odbornej prípravy zdravotníckych pracovníkov na rodovo citlivé. Presadzovať rodovú rovnováhu na všetkých úrovniach

systému zdravotnej starostlivosti a vziať do úvahy hľadisko žien a právo na súkromie, dôvernosť informácií, vyslovenie dobrovoľného súhlasu s liečbou na základe informovanosti.

(b) Zvýšiť úsilie smerom k zaisteniu univerzálneho prístupu k vysoko kvalitnej primárnej zdravotnej starostlivosti počas celého životného cyklu vrátane starostlivosti o sexuálne a reprodukčné zdravie, a to najneskôr do roku 2015.

(c) Zhodnotiť a zrevidovať národnú politiku, programy a legislatívu s cieľom implementovať kľúčové postupy pre ďalšiu realizáciu Akčného programu Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji, ktorú prijalo Valné zhromaždenie na svojom 21. mimoriadnom zasadnutí, pričom zvláštnu pozornosť treba venovať dosiahnutiu špecifických kritérií na zníženie materskej úmrtnosti, zvýšenie počtu pôrodov vykonaných za asistencie kvalifikovaného personálu, poskytnutie najväčšieho možného rozsahu účinných metód plánovaného rodičovstva a antikoncepcie a zníženie rizika nákazy mladých ľudí HIV/AIDS.

(d) Posilniť opatrenia na zlepšenie nutričnej hodnoty výživy všetkých dievčat a žien, s vedomím následkov ťažkej a miernej podvýživy, celoživotnú dôležitosť výživy a spojenie medzi zdravím matky a dieťaťa, a to presadzovaním a zlepšovaním podpory pre programy na odstránenie podvýživy, napr. programy na podávanie jedla v školách, programy na výživu matiek a detí a dopĺňanie výživných látok, so zvláštnym dôrazom na prekonávanie rodových rozdielov vo výžive.

(e) Za účasti žien v plnom rozsahu zhodnotiť a monitorovať dosah reformačných iniciatív v zdravotníckom sektore na zdravie žien a ich využívanie ľudských práv, najmä čo sa týka poskytovania zdravotníckych služieb ženám žijúcim v chudobe na vidieku a v mestách, a zabezpečiť, aby výsledkom reforiem bol neobmedzený a rovný prístup k dostupnej, cenovo prístupnej a kvalitnej zdravotnej starostlivosti a službám pre všetky ženy, s prihliadnutím na ich rozličné potreby.

(f) Za účasti dospelých navrhnúť a realizovať programy, ktoré im bez diskriminovania poskytnú vzdelanie, informácie a adekvátne, špecifické, dostupné a na používateľa orientované služby s cieľom venovať primeranú pozornosť potrebám ich reprodukčného a sexuálneho zdravia, s prihliadnutím na ich právo na súkromie, dôvernosť informácií, úctu a súhlas s liečbou vyslovený na základe informovanosti, ako aj zodpovednosti, právam a povinnostiam rodičov a zákonných opatrovníkov poskytnúť dieťaťu v súlade so stupňom jeho vývoja primeranú oporu a usmernenie pri jeho výkone detských práv uznaných v Dohovore o právach dieťaťa, [15] v súlade s Dohovorom o odstránení diskriminácie žien, a ktoré zabezpečia, aby sa všetky rozhodnutia týkajúce sa detí prijímali na základe uváženia ich najlepších záujmov. Tieto programy by okrem iného mali rozvíjať sebavedomie dospelých dievčat a pomôcť im prevziať zodpovednosť za vlastný život, presadzovať rodovú rovnosť a zodpovedné sexuálne správanie, zvyšovať informovanosť o infekciách prenášaných sexuálnym stykom, ich prevencii a liečbe vrátane HIV/AIDS a sexuálneho násillia a zneužívania, ako aj poskytovať dospelým dievčatám poradenstvo o prevencii neželaného tehotenstva a tehotenstva v príliš mladom veku

(g) Navrhnuť a realizovať programy na poskytovanie sociálnych služieb a podpory dospelým tehotným dievčatám a dospelým matkám, najmä pomáhať im pri pokračovaní vo vzdelávaní a pri dokončení vzdelania.

(h) Venovať mimoriadnu pozornosť navrhovaniu a zlepšovaniu prístupu k zdokonaleným a novým technológiám a bezpečným a cenovo dostupným liekom a liečbe, ktoré spĺňajú zdravotné potreby žien vrátane srdcových a cievnych chorôb, vysokého krvného tlaku, osteoporózy, rakoviny prsníka, krčka maternice a vaječníkov, metód plánovaného rodičovstva a antikoncepcie, tak pre ženy, ako aj pre mužov.

80. Navrhnuť a využívať rámcové, inštruktážne a iné praktické nástroje a indikátory na urýchlenie začleňovania rodovej optiky do politiky vrátane výskumu z rodového hľadiska, analytických nástrojov a metodológií, školení, prípadových štúdií, štatistík a informácií.

81. (a) Zabezpečiť rovné príležitosti a vhodné podmienky pre ženy všetkých vekových kategórií a z každého spoločenského prostredia za rovnakých podmienok ako muži, prostredníctvom podpory vstupu žien do politiky a ich zastúpenia v rozhodovacích procesoch na všetkých úrovniach.

(b) Stimulovať nomináciu väčšieho počtu ženských kandidátok, okrem iného prostredníctvom politických stránach, kvót, merateľných cieľov alebo inými vhodnými prostriedkami, do volieb do

parlamentu a iných legislatívnych štruktúr, aby sa zvýšilo zastúpenie a prínos žien v tvorbe verejnej politiky.

(c) V partnerstve so ženskými organizáciami vrátane mimovládnych organizácií a skupín v miestnych komunitách navrhnuť a udržiavať konzultačné procesy a mechanizmy, ktoré zabezpečia, aby všetky ženy, a najmä tie, ktorým rôzne bariéry bránia v účasti na verejnom živote, boli v plnom rozsahu zapojené do rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú ich život, a informované o nich.

82. (a) Presadzovať a ochraňovať práva zamestnaných žien a konať smerom k odstráneniu štrukturálnych a právnych bariér a stereotypných postojov k rodovej rovnosti v zamestnaní. Venovať pozornosť okrem iného rodovým predsudkom pri prijímaní do zamestnania, pracovným podmienkam, segregácii a sexuálnemu obťažovaniu na pracovisku, diskriminácii v poskytovaní sociálneho zabezpečenia, zdraviu a bezpečnosti žien na pracovisku, nerovným kariérnym príležitostiam a nedostatočnej účasti mužov na rodinných povinnostiach.

(b) Presadzovať programy, ktoré umožnia ženám a mužom zladenie pracovných a rodinných povinností a stimulujú mužov podieľať sa rovnomerne so ženami na domácich prácach a starostlivosti o deti.

(c) Navrhnuť alebo posilniť politiku a programy na podporu mnohonásobných úloh žien v prispievaní k blahobytu rodiny v jeho rozličných formách, ktoré uznávajú spoločenskú dôležitosť materstva, rodičovstva, úlohu rodičov a zákonných opatrovníkov pri výchove detí a starostlivosti o iných členov rodiny. Politika a programy by tiež v tejto oblasti mali presadzovať spoločnú zodpovednosť rodičov, žien a mužov a spoločnosti ako celku.

(d) Navrhnuť, implementovať a presadzovať politiku a služby orientované na rodinu vrátane prístupných, cenovo dostupných a kvalitných zdravotníckych služieb pre deti a iných závislých rodinných príslušníkov, rodičovské dovolenky a iné možnosti voľna, kampane na scitlivenie verejnej mienky a iných relevantných predstaviteľov v otázke spoločného podieľania sa žien a mužov na pracovných a rodinných povinnostiach.

(e) Navrhnuť politiku a programy na zlepšenie zamestnateľnosti žien a ich prístupu k hodnotným pracovným miestam prostredníctvom zlepšenia ich prístupu k formálnemu, neformálnemu a odbornému vzdelávaniu, celoživotnému vzdelávaniu a rekvalifikačnému vzdelávaniu, diaľkovému vzdelávaniu vrátane odborov informačných a komunikačných technológií a podnikania, najmä v rozvojových krajinách, a podporiť tak posilňovanie postavenia žien v rôznych štádiách ich života.

(f) Podniknúť kroky smerom k zvýšeniu zastúpenia žien a dosiahnutiu rovnováhy v zastúpení žien a mužov vo všetkých sektoroch a povolaniach na pracovnom trhu, okrem iného stimulovaním tvorby alebo rozširovaním inštitucionálnych sietí na podporu profesijného rozvoja a postupu žien.

(g) Navrhovať alebo posilňovať programy a politiku na podporu žien podnikateľiek vrátane žien v nových podnikoch prostredníctvom prístupu k informáciám, odbornej príprave vrátane prípravy na povolanie, novým technológiám, interaktívnej výmene informácií, úverovým a finančným službám.

(h) Iniciovať pozitívne kroky na podporu rovnakej mzdy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty a na zníženie rozdielov v príjmoch žien a mužov.

(i) Stimulovať a podporovať vzdelávanie dievčat vo vedeckých odboroch, v matematike, nových technológiách vrátane informačných technológií a v technických predmetoch, a povzbudzovať ženy, aj prostredníctvom pracovného poradenstva, aby sa uchádzali o prácu v rýchlo rastúcich a dobre platených sektoroch a zamestnaniach.

(j) Pripraviť politiku a realizovať programy, najmä pre mužov a chlapcov, na zmenu stereotypných postojov a správania v súvislosti s rodovými rolami a povinnosťami, a podporovať tak rodovú rovnosť a pozitívne postoje a správanie.

(k) Posilniť informačné kampane o rodovej problematike a vzdelávanie žien a mužov, dievčat a chlapcov o rodovej rovnosti s cieľom eliminovať pretrvávajúce škodlivé stereotypy.

(l) Analyzovať hlavné dôvody, resp. na ne reagovať, prečo môže mať proces tvorby a redukcie pracovných miest, typický pre transformujúce sa ekonomiky alebo ekonomiky prechádzajúce štrukturálnymi zmenami vrátane globalizácie, rozdielny dosah na mužov a ženy.

(m) Presadzovať rodovú citlivosť a sociálnu zodpovednosť v súkromnom sektore, okrem iného aj prostredníctvom riadenia pracovného času a šírenia rodovo citlivých informácií a argumentačných kampaní.

83. (a) Posilniť, resp. založiť národné mechanizmy na spoluprácu alebo pravidelné informovanie za účasti mimovládnych, najmä ženských organizácií s cieľom monitorovať pokrok pri realizácii národnej politiky, programov a kritérií na dosiahnutie rodovej rovnosti.

(b) Podporovať prácu mimovládnych a komunitných organizácií, ktoré pomáhajú znevýhodneným ženám, najmä z vidieckych oblastí, získať prístup k finančným inštitúciám pri zakladaní súkromných podnikateľských aktivít a iných udržateľných prostriedkov živobytia.

(c) Prijíť opatrenia, ktoré umožnia všetkým starším ženám aktívne sa zapojiť do všetkých aspektov života, ako aj vykonávať rôzne úlohy v komunite, vo verejnom živote a v rozhodovacích procesoch. Navrhnuť a realizovať politiku a programy na zabezpečenie výkonu ich ľudských práv a kvalitného života, a tiež riešiť ich potreby s cieľom prispieť k vybudovaniu spoločnosti, ktorá zabezpečuje potreby ľudí každého veku.

(d) Navrhnuť a realizovať politiku a programy, ktoré sa v plnom rozsahu zameriavajú na potreby žien a dievčat s hendikepom, s cieľom zaistiť ich rovný prístup k vzdelávaniu na všetkých stupňoch vrátane technického a odborného vzdelania a adekvátnych rehabilitačných programov, k zdravotnej starostlivosti a službám a pracovným príležitostiam, ochraňovať a presadzovať ich ľudské práva, resp. odstraňovať existujúce rozdiely medzi ženami a mužmi s hendikepom.

C. Postupy potrebné na medzinárodnej úrovni

Systém OSN a medzinárodné a regionálne organizácie, podľa potreby:

84. (a) Pomáhať vládam, ktoré o to požiadajú, pri budovaní inštitucionálnych možností a pri navrhovaní národných akčných plánov alebo ďalšej realizácii existujúcich akčných plánov pre implementáciu Akčnej platformy.

(b) Podporovať mimovládne, najmä ženské organizácie pri budovaní ich možností na obhajovanie, implementáciu a hodnotenie Akčnej platformy a následné nadväzovanie na ňu.

(c) Pridelovať dostatočné zdroje na regionálne a národné programy na implementáciu dvanástich problematických oblastí Akčnej platformy

(d) Pomáhať vládam krajín s transformujúcou sa ekonomikou ďalej rozvíjať a realizovať plány a programy zamerané na posilnenie ekonomického a politického postavenia žien.

(e) Stimulovať Ekonomickú a sociálnu radu OSN, aby požadovala od regionálnych komisií, v rámci ich príslušných mandátov a zdrojov, vybudovanie pravidelne aktualizovanej databázy všetkých programov a projektov, ktoré vykonávajú v ich regiónoch organizácie systému OSN, a sprostredkovanie ich šírenia, ako aj hodnotenie ich dosahu na posilnenie postavenia žien prostredníctvom implementácie Akčnej platformy.

85. (a) Pokračovať v implementácii, vo vyhodnocovaní a v rozvíjaní práce organizácií systému OSN vyplývajúcej z ich mandátov, čerpajúc pritom z celého rozsahu expertízy dostupnej v rámci systému OSN, ako aj v implementácii, vo vyhodnocovaní a v rozvíjaní dohodnutých záverov Ekonomickej a sociálnej rady a iných programov a iniciatív, s cieľom začleniť rodovú optiku do politiky, programov a plánovania systému OSN, okrem iného prostredníctvom integrovaného a koordinovaného nadväzovania na všetky dôležité konferencie a summity OSN, a na dosiahnutie tohto cieľa tiež zaistiť pridelovanie dostatočných zdrojov a zachovanie pracovísk pre rodovú problematiku.

(b) Pomáhať krajinám, ktoré o to požiadajú, pri vývoji metód na získavanie a spracúvanie štatistík o prínose žien a mužov pre spoločnosť a hospodárstvo, a o socioekonomickej situácii žien a mužov, najmä v súvislosti s chudobou a platenou a neplatenou prácou vo všetkých sektoroch.

(c) Podporovať úsilie krajín, najmä rozvojových, o rozšírenie prístupu k novým informačným technológiám ako súčasť úsilia o rozvoj spolupráce pri výskume, vzdelávaní a šírení informácií, a to aj prostredníctvom systému pre informácie o rodovej problematike a pre interaktívnu výmenu informácií,

ktorý vyvíja Medzinárodný výskumný a vzdelávací inštitút pre zlepšenie postavenia a života žien (INSTRAW), za súčasnej podpory tradičných metód šírenia informácií, výskumu a vzdelávania.

(d) Zabezpečiť, aby všetci zamestnanci a zamestnankyne a vedúci pracovníci a pracovníčky systému ON v ústredí a v teréne, najmä pri operáciách v teréne, dostali školenie o tom, ako začleniť rodovú optiku do svojej práce vrátane analýz z rodového hľadiska, a zabezpečiť nadväzovanie na tieto školenia.

(e) Podporovať Komisiu o postavení žien v rozsahu jej mandátu pri hodnotení a zlepšovaní implementácie pekínskej Akčnej platformy a v nadväzovaní na ňu.

(f) Pomáhať vládam, ktoré o to požiadajú, pri zapracovaní rodovej optiky ako dimenzie rozvoja do prípravy národných rozvojových plánov.

(g) Pomáhať štátom, ktoré o to požiadajú, pri budovaní ich možností pre realizáciu Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, a stimulovať ich, aby venovali pozornosť záverečných pripomienkam a všeobecným odporúčaniam Výboru.

86. (a) Pomáhať vládam, ktoré o to požiadajú, v rozvíjaní rodovo citlivých stratégií na poskytovanie pomoci, resp. reagovanie na humanitárne krízy, ktoré vznikli ako následok ozbrojených konfliktov a prírodných katastrof.

(b) Zabezpečiť a podporovať zastúpenie žien v plnom rozsahu na všetkých úrovniach rozhodovania a implementácie rozvojových aktivít a mierových procesov vrátane prevencie a riešenia konfliktov, obnovy po konflikte, tvorby, udržania a budovania mieru, a v tomto smere podporovať zastúpenie ženských organizácií, miestnych organizácií a mimovládnych organizácií.

(c) Stimulovať zapájanie sa žien do rozhodovacích procesov na všetkých úrovniach, a dosiahnuť rodovú rovnováhu pri vymenúvaní žien a mužov do funkcií, rešpektujúc pritom zásadu spravodlivého geografického zastúpenia, vrátane funkcií zvláštnych splnomocnencov a zvláštnych predstaviteľov a pri vykonávaní dôležitých funkcií v mene generálneho tajomníka OSN, medzi iným v záležitostiach týkajúcich sa udržiavania a budovania mieru, a v operačných činnostiach vrátane funkcie koordinátorov na dlhodobých misiách.

(d) Podľa potreby poskytnúť rodovo citlivé školenia pre všetkých, ktorí sú zapojení do mierotvorných misií, o práci s obeťami násillia, najmä so ženami a s dievčatami, vrátane obeť sexuálneho násillia.

(e) Prijíť ďalšie účinné opatrenia na odstránenie prekážok pri realizácii práv národov na sebaurčenie, najmä národov žijúcich v koloniálnej a cudzej okupácii, ktoré negatívne vplývajú na ich ekonomický a sociálny rozvoj.

87. (a) Podporovať aktivity zamerané na odstránenie všetkých foriem násillia na ženách a dievčatách vrátane poskytovania podpory na aktivity ženských sietí a organizácií v rámci systému OSN.

(b) Zvážiť spustenie medzinárodnej kampane o nulovej tolerancii násillia na ženách.

88. Stimulovať implementáciu opatrení na dosiahnutie cieleného zastúpenia rodov 50/50 na všetkých pozíciách, na radových zamestnaneckých i vyšších pozíciách, najmä vo vrcholových pozíciách, vrátane v mierotvorných misiách, mierových vyjednávaniach a všetkých aktivitách, referovať o nich, a zlepšiť mechanizmy manažérskej zodpovednosti.

89. So zastúpením žien v plnom rozsahu prijíť opatrenia na vytvorenie takého prostredia na všetkých úrovniach, ktoré umožňuje dosahovať a udržiavať svetový mier a mierové riešenie sporov, rešpektujúc zásady suverenity, územnej celistvosti a politickej nezávislosti štátov a nezasahovania do záležitostí, ktoré sú vo výlučnej jurisdikcii iného štátu, v súlade s Chartou OSN a medzinárodným právom, a tiež presadzovať a ochraňovať všetky ľudské práva a základné slobody vrátane práva na rozvoj.

D. Postupy potrebné na národnej a medzinárodnej úrovni

Vlády, regionálne a medzinárodné organizácie vrátane systému OSN a medzinárodných finančných inštitúcií a iných zainteresovaných, podľa potreby:

90. Prijat' opatrenia na vyhnutie sa prijímaniu a zdržať sa prijímania jednostranných opatrení, ktoré nie sú v súlade s medzinárodným právom a Chartou OSN a ktoré spomaľujú úplné dosiahnutie ekonomického a sociálneho rozvoja obyvateľov postihnutých krajín, najmä žien a detí, ktoré bránia ich blahobytu a tvoria prekážky pre ich neobmedzené uplatnenie ľudských práv vrátane práva všetkých ľudí na životnú úroveň primeranú ich zdraviu a blahobytu a práva na potraviny, zdravotnú starostlivosť a potrebné sociálne služby. Zabezpečiť, aby sa potraviny a lieky nezneužívali ako nástroje politického nátlaku.

91. Prijat' naliehavé a účinné opatrenia v súlade s medzinárodným právom s cieľom zmierniť negatívny dosah ekonomických sankcií na ženy a deti.

92. (a) Presadzovať medzinárodnú spoluprácu na podporu regionálnych a národných snáh pri rozvoji a využití analýz a štatistík z rodového hľadiska okrem iného poskytovaním inštitucionálnej a finančnej podpory národným štatistickým úradom, ktoré o to požiadajú, aby mohli reagovať na žiadosti o údaje kategorizované podľa pohlavia a veku, ktoré národné vlády využijú pri formulácii rodovo citlivých štatistických indikátorov pre monitorovanie a hodnotenie vplyvu politiky a programov, a tiež na výkon pravidelných strategických prieskumov.

(b) Za účasti všetkých krajín dosiahnuť medzinárodný konsenzus o indikátoroch a spôsoboch merania násilia na ženách a zväziť založenie okamžite dostupnej databázy štatistických údajov, legislatívy, školiacich modelov, overených metód, získaných skúseností a iných zdrojov týkajúcich sa všetkých foriem násilia na ženách vrátane migrujúcich robotníčok.

(c) V spolupráci s príslušnými inštitúciami presadzovať, zlepšovať, systematizovať a financovať zber údajov kategorizovaných podľa pohlavia, veku a iných adekvátnych faktorov o zdraví a prístupe k zdravotnej starostlivosti vrátane komplexných informácií o dosahu HIV/AIDS na ženy počas celého ich životného cyklu.

(d) Odstrániť rodové predsudky v biomedicínskom, klinickom a spoločenskom výskume vrátane vykonávaním dobrovoľných lekárskejších študijných testov na ženách, ktoré rešpektujú ich ľudské práva a sú v súlade s medzinárodne akceptovanými právnymi, etickými, lekárskejšími, bezpečnostnými a vedeckými normami. Zozbierať, analyzovať a sprístupniť kompetentným inštitúciami a konečným používateľom rodovo špecifické informácie o dávkovaní, vedľajších účinkoch a účinnosti liekov vrátane antikoncepčných tabletiiek a metód, ktoré chránia pred infekciami prenášanými pohlavným stykom.

93. (a) Rozvíjať a podporovať možnosti univerzít, národných výskumných a vzdelávacích inštitútov a iných relevantných výskumných inštitútov na výkon výskumu týkajúceho sa rodovej problematiky a orientovaného na politiku s cieľom informovať tvorcov politiky a presadzovať realizáciu Akčnej platformy v jej plnom rozsahu a nadviazanie na ňu.

(b) Rozvinúť vzájomnú spoluprácu krajín južnej pologule s cieľom napomáhať budovaniu možností národných mechanizmov venujúcich sa problematike žien, a to okrem iného výmenou expertných vedomostí, skúseností a poznatkov národných mechanizmov o posilňovaní postavenia žien, o rodovej problematike a o metódach začleňovania rodovej optiky do politiky a programov a o prístupoch dvanástim problematickým oblastiam Akčnej platformy.

(c) Podporovať vlády v ich úsilí o prijatie akčných programov a opatrení na urýchlenie implementácie Akčnej platformy v jej plnom rozsahu, s uvedením časového harmonogramu dosiahnutia cieľov a/alebo merateľných cieľov a hodnotiacich metód na meranie analýzu pokroku vrátane hodnotenia dosahu z hľadiska rodu, s plnou účasťou žien.

(d) Vykonať zber príslušných údajov a výskum o domorodých ženách za ich účasti v plnom rozsahu, s cieľom podporiť dostupnú, kultúrne a jazykovo primeranú politiku, programy a služby.

(e) Pokračovať vo výskume o všetkých súčasných trendoch, ktoré môžu vytvárať nové rodové rozdiely, a poskytnúť tak základ pre akčnú politiku.

94. (a) Prijat' opatrenia smerom k navrhnutiu a realizácii rodovo citlivých programov, zameraných na stimuláciu ženských podnikateľských aktivít a súkromných iniciatív, a pomáhať podnikom vo vlastníctve žien zúčastňovať sa okrem iného na medzinárodnom obchode, technologických inováciách a investíciách, a ťažiť z nich.

(b) Rešpektovať, presadzovať a realizovať zásady obsiahnuté v Deklarácii základných zásad a právach v zamestnaní Medzinárodnej organizácie práce a nadväzovať na ňu, a intenzívne uvažovať o ratifikácii a implementácii dohovorov Medzinárodnej organizácie práce, ktoré sú osobitne dôležité pre zabezpečenie výkonu práv žien v zamestnaní.

(c) Stimulovať posilnenie existujúcich a vznikajúcich inštitúcií pre mikropôžičky a ich možností, prostredníctvom podporovania medzinárodných finančných inštitúcií, s cieľom sprístupniť úverové a iné súvisiace služby pre samostatnú zárobkovú činnosť a iné činnosti vytvárajúce príjem čoraz väčšiemu počtu ľudí žijúcich v chudobe, najmä ženám, a pokračovať v rozvíjaní iných nástrojov mikrofinancovania.

(d) Opätovne vyjadriť odhodlanie na rodovo citlivý rozvoj a na podporu úlohy žien v udržateľných a ekologických prístupoch k modelom spotreby a produkcie a prístupoch k riadeniu prírodných zdrojov.

(e) Prijaté opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa práca žien z vidieka, ktoré stále zohrávajú životne dôležitú úlohu pri zabezpečovaní dostatku potravín a výživy a pracujú v poľnohospodárskej produkcii, vo farmárstve, v rybárskom priemysle, využívaní zdrojov alebo vykonávajú prácu doma, najmä v neformálnom sektore, uznávala a hodnotila s cieľom zlepšiť ich ekonomickú istotu, prístup k zdrojom, ich kontrole a k úverom, službám a výhodám, a posilniť ich postavenie.

95. (a) Stimulovať a realizovať zmeny učebných plánov pri vzdelávaní verejných činiteľov, aby boli rodovo citlivé.

(b) Posilniť a presadzovať programy na podporu zastúpenia mladých žien v mládežníckych organizáciách a stimulovať dialóg medzi mladými ľuďmi z rozvojových a vyspelých krajín a medzi vyspelými a rozvojovými krajinami navzájom.

(c) Podporovať národné úsilie pri presadzovaní formálneho a neformálneho vzdelávania a monitorovania programov pre ženy a dievčatá s cieľom umožniť im získavanie vedomostí, rozvíjanie sebavedomia a zručností pre riadiace pozície, argumentácia a riešenie sporov.

(d) Urobiť komplexné kroky na zabezpečenie výcviku zručností pre ženy a dievčatá na všetkých stupňoch s cieľom znížiť národným i medzinárodným úsilím chudobu, najmä feminizáciu chudoby.

(e) Za dobrovoľnej účasti domorodých žien v plnom rozsahu navrhovať a realizovať vzdelávacie a školiace programy, ktoré rešpektujú ich históriu, kultúru, duchovný život, jazyk a ambície, a zabezpečia ich prístup ku všetkým stupňom formálneho a neformálneho vzdelávania vrátane vysokoškolského vzdelávania.

(f) Pokračovať v podporovaní a posilňovaní národných, regionálnych a medzinárodných programov gramotnosti dospelých pomocou medzinárodnej spolupráce s cieľom dosiahnuť 50-percentné zlepšenie úrovne gramotnosti dospelých, najmä žien, do roku 2015, a spravodlivý prístup všetkých dospelých k základnému a ďalšiemu vzdelávaniu.

(g) Pokračovať v prieskume poklesu počtu dievčat a chlapcov, ktorí začali školskú dochádzku a zvýšenie počtu tých, ktorí školskú dochádzku nedokončili v niektorých krajinách, a pomocou medzinárodnej spolupráce navrhnuť vhodné národné programy na odstránenie príčin tejto situácie a podporovať celoživotné vzdelávanie žien a dievčat s cieľom zabezpečiť dosiahnutie relevantných medzinárodných cieľov v oblasti vzdelávania, stanovených na príslušných medzinárodných konferenciách.

(h) Zabezpečiť rovné príležitosti pre ženy a dievčatá v kultúrnych, rekreačných a športových aktivitách, ako aj v účasti na atletických a telovýchovných aktivitách na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ako aj prístup k týmto aktivitám, tréning, súťaže, odmeny a ceny.

(i) Pokračovať v úsilí o presadzovanie rešpektu voči kultúrnej rôznosti a dialógu medzi civilizáciami a v rámci civilizácií spôsobom, ktorý prispieva k realizácii Akčnej platformy, čo smeruje k posilneniu postavenia žien a realizácii všetkých ľudských práv a základných slobôd pre všetky ženy, a ktorý zaisť neohrozenosť rodovej rovnosti žien pri uplatňovaní svojich ľudských práv.

(j) Aplikovať a podporovať pozitívne opatrenia, ktoré poskytnú všetkým, najmä domorodým ženám rovný prístup k programom na budovanie možností a vzdelávacím programom, s cieľom zvýšiť zastúpenie žien v rozhodovacích procesoch vo všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach.

96. (a) Zvýšiť spoluprácu, odozvu v politike, účinnú realizáciu národnej legislatívy a iných ochranných a preventívnych opatrení na odstránenie násilia na ženách a dievčatách, najmä všetky formy komerčného sexuálneho vykorisťovania a ekonomického vykorisťovania vrátane obchodu so ženami a deťmi, zabíjanie novorodencov ženského pohlavia, zločiny spáchané v mene cti a zločiny z vášne, rasovo motivované trestné činy, únos a predaj detí, násilie a zabíjanie v súvislosti s venom nevesty, útoky s použitím kyseliny a škodlivé tradičné alebo zvykové postupy, ako mrzačenie ženských genitálií, manželstvá z donútenia alebo v príliš mladom veku.

(b) Zvýšiť informovanosť a znalosti o Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu, ktorý potvrdzuje, že znásilnenie, sexuálne otroctvo, donútenie k prostitúcii, donútené tehotenstvo, vynútená sterilizácia a iné formy sexuálneho násilia sú vojnovými zločinmi a za určených okolností aj zločinmi proti ľudskosti, s cieľom zabrániť výskytu týchto trestných činov. Prijatť opatrenia na podporu trestného stíhania všetkých osôb, ktoré sú zodpovedné za tieto trestné činy, a umožniť odškodnenie obetí. Zvýšiť tiež informovanosť o rozsahu, v akom sa tieto trestné činy používajú ako vojnová zbraň.

(c) V spolupráci so systémom OSN poskytovať podporu mimovládnyim organizáciám vrátane ženských organizácií a komunitných skupín okrem iného pomocou regionálnej a medzinárodnej spolupráce, v úsilí riešiť problematiku všetkých foriem násilia na ženách a dievčatách vrátane podpory pre programy na boj proti násiliu na ženách a dievčatách z dôvodu rasy a etnickej príslušnosti.

(d) Stimulovať a podporovať verejné kampane na zvýšenie informovanosti verejnosti o neprijateľnosti násilia na ženách a dievčatách a spoločenských nákladoch vyplývajúcich z tohto násilia, a vykonať preventívne aktivity na presadzovanie zdravých a rovnovážnych vzťahov založených na rodovej rovnosti.

97. (a) Zintenzívniť spoluprácu medzi krajinami pôvodu, tranzitnými a cieľovými krajinami s cieľom zabrániť obchodu s ľuďmi, potláčať ho a trestať, najmä obchod so ženami a s deťmi.

(b) Podporovať prebiehajúce rokovania o návrhu protokolu na prevenciu, potláčanie a trestanie obchodu s ľuďmi, najmä so ženami a s deťmi, ktorý doplní návrh Dohovoru OSN proti cezhraničnému organizovanému zločinu. [16]

(c) Podľa potreby presadzovať a podporovať národné, regionálne a medzinárodné stratégie na zníženie rizika žien a dievčat vrátane utečieniek a vysídlených žien, ako aj migrujúcich robotníčok stať sa obeťami obchodu s ľuďmi. Posilniť národnú legislatívu rozšírením definície obchodu s ľuďmi so všetkými jeho aspektmi a primerane sprísniť tresty. Realizovať sociálnu a ekonomickú politiku a programy, ako aj iniciatívy na zvýšenie informovanosti, zamerané na prevenciu a potláčanie obchodu s ľuďmi, najmä so ženami a s deťmi, trestne stíhať páchatelov obchodu s ľuďmi. Prijatť opatrenia na podporu, pomoc a ochranu ľuďom, ktorí sú obeťami obchodu, tak v krajine ich pôvodu, ako aj v cieľovej krajine a uľahčiť ich návrat a podporovať ich reintegráciu do krajiny pôvodu.

98. (a) Zlepšiť znalosti a informovanosť o opravných prostriedkoch, ktoré existujú na nápravu porušení ľudských práv žien.

(b) Presadzovať a ochraňovať ľudské práva všetkých migrujúcich žien a realizovať politiku, ktorá sa venuje špecifickým potrebám registrovaných migrujúcich žien a v prípade potreby sa zaoberá existujúcimi nerovnosťami medzi migrujúcimi mužmi a ženami, s cieľom zaistiť rodovú rovnosť.

(c) Presadzovať rešpekt pre právo žien a mužov na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva. Uznať ústrednú úlohu, ktorú náboženstvo, duchovno a presvedčenie zohrávajú v živote miliónov žien a mužov.

(d) Stimulovať, pomocou médií a iných prostriedkov, zvýšenie informovanosti o škodlivých účinkoch niektorých tradičných alebo zvykových postupov, vplývajúcich na zdravie žien, z ktorých niektoré zvyšujú ich zraniteľnosť voči HIV/AIDS a iným infekciám prenášaným pohlavným stykom, a zintenzívniť úsilie o odstránenie týchto postupov.

(e) Prijatť potrebné opatrenia na ochranu jednotlivcov, skupín a spoločenských orgánov, zapojených do presadzovania a ochraňovania ľudských práv žien.

(f) Stimulovať štáty, aby pokračovali v začleňovaní rodovej optiky do svojich správ pre zmluvné inštitúcie. Vyzývať tiež tieto inštitúcie, aby naďalej brali do úvahy rodovú dimenziu pri implementácii

svojich mandátov, s prihliadnutím na potrebu vyhnúť sa zbytočnej duplicitě alebo prekryvaniu sa ich pracovnej náplne. Pokračovať v stimulácii mechanizmov pre ľudské práva, aby pri svojej práci pokračovali v prihliadaní na rodovú dimenziu.

(g) Podporovať inovačné programy na posilnenie postavenia starších žien s cieľom zvýšiť ich prínos pre rozvoj a úsilie o boj s chudobou, ako aj prosperch, ktorý z nich môžu získať.

99. (a) Presadzovať komplexné vzdelávacie programy o ľudských právach, okrem iného v spolupráci s inštitúciami pre vzdelávanie a pre ľudské práva, príslušnými predstaviteľmi občianskej spoločnosti, najmä mimovládnyimi organizáciami a mediálnymi sieťami, a zaistiť tak všeobecné šírenie informácií o nástrojoch pre ľudské práva, najmä tých, ktoré sa týkajú ľudských práv žien a dievčat.

(b) Prijat' opatrenia na odstránenie beztretnosti, okrem iného podporovaním a posilňovaním existujúcich mechanizmov na trestné stíhanie páchatel'ov porušovania ľudských práv žien.

(c) Prijat' opatrenia na odstránenie porušovania medzinárodného práva a Charty OSN. Mnohé z týchto porušení majú negatívny dosah na presadzovanie a ochranu ľudských práv žien.

(d) Komplexným a dlhodobým účinným spôsobom riešiť základné príčiny ozbrojených konfliktov, ako aj rozdielne následky ozbrojených konfliktov na ženy a mužov, a brať ich do úvahy v rámci príslušnej politiky a programov, okrem iného s cieľom zlepšiť ochranu civilného obyvateľstva, najmä žien a detí.

(e) Zabezpečiť prepustenie rukojemníkov v ozbrojených konfliktoch, najmä žien a detí, vrátane tých, ktorí boli následne uväznení.

(f) Navrhnuť a podporovať politiku a programy na ochranu detí, najmä dievčat, vo vojnových situáciách s cieľom ochrániť ich pred násilným využitím v boji a zneužitím zo strany ktoréhokoľvek zo zainteresovaných, a presadzovať a/alebo posilniť mechanizmy na ich rehabilitáciu a reintegráciu, s prihliadnutím na špecifické skúsenosti a potreby dievčat.

(g) Zlepšiť a posilniť možnosti žien postihnutých ozbrojeným konfliktom vrátane utečieniek a vysídlených žien, okrem iného ich zapojením do prípravy a riadenia humanitárnych aktivít tak, aby mali z týchto aktivít rovnaký úžitok ako muži.

(h) Vyzvať Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov, iné kompetentné úrady OSN v rámci ich mandátov a iné relevantné humanitárne organizácie, ako aj vlády, aby pokračovali v poskytovaní primeranej podpory krajinám, ktoré prijali značné množstvo utečencov a krajinám s vysídlenými osobami v ich úsilí poskytnúť ochranu a pomoc, s osobitným prihliadnutím na potreby utečieniek a detí a iných vysídlených žien a detí.

(i) Usilovať sa o zabezpečenie rovného zastúpenia žien v plnom rozsahu pri presadzovaní mieru, najmä prostredníctvom implementácie Deklarácie a akčného programu pre mierovú kultúru [17] v jej plnom rozsahu.

(j) Podporovať a posilniť postavenie žien, ktoré hrajú významnú úlohu vo svojich rodinách ako stabilizačné faktory v situácii konfliktu a po jeho skončení.

(k) Posilniť úsilie smerom k všeobecnému a úplnému odzbrojeniu za prísnej a účinnej medzinárodnej kontroly, založenému na prioritách, ktoré OSN prijala v otázke odzbrojenia, tak aby sa uvoľnené zdroje využili okrem iného na sociálne a ekonomické programy v prospech žien a dievčat.

(l) Skúmať nové spôsoby vytvárania nových verejných a súkromných finančných zdrojov, a to aj primeraným znížením nadmerných vojenských výdavkov a obchodu so zbraňami a investícií do výroby a získavania zbraní, vrátane globálnych vojenských výdavkov, s prihliadnutím na národné bezpečnostné požiadavky, s cieľom umožniť pridelenie dodatočných zdrojov na sociálny a ekonomický rozvoj, okrem iného aj na zlepšenie postavenia a života žien.

(m) Prijat' opatrenia na zabezpečenie ochrany utečencov, najmä žien a dievčat, a ich prístupu k rodovo citlivým, adekvátnym základným sociálnym službám vrátane vzdelania a zdravotnej starostlivosti, a opatrenia na poskytovanie týchto služieb.

100. (a) Spolupracovať a pracovať s partnermi zo súkromného sektora a s mediálnymi sieťami na národnej a medzinárodnej úrovni s cieľom presadzovať rovný prístup žien a mužov ako výrobcov a

spotrebiteľov, najmä v oblasti informačných a komunikačných technológií, a to aj vyzývaním médií a informačného priemyslu, v súlade so slobodou prejavu, aby prijali, resp. vypracovali ďalšie etické kódexy, profesijné smernice a iné samoregulačné predpisy na odstránenie rodových stereotypov a presadenie rovnováhy pri zobrazovaní žien a mužov.

(b) Navrhnuť programy, ktoré podporujú možnosti žien vytvárať interaktívnu výmenu informácií, zapájať sa do nej a stimulovať ju, najmä využívaním nových informačných a komunikačných technológií, vrátane zakladania a podporovania programov na budovanie možností ženských mimovládnych organizácií v tomto ohľade.

(c) Ťažiť z nových informačných technológií vrátane internetu pri zlepšovaní globálneho spoločného využívania informácií, výskumu, silných stránok, poznatkov nadobudnutých vďaka ženským skúsenostiam vrátane „Jejstorie“ [18], ktoré súvisia s dosahovaním rodovej rovnosti, rozvoja a mieru, a študovať iné úlohy, ktoré tieto technológie môžu zohrať v prospech tohto cieľa.

101. (a) Prijatť účinné opatrenia voči novým úlohám súvisiacim s globalizáciou, a to aj pomocou zvýšenej a účinnej účasti rozvojových krajín na rozhodovacom procese o medzinárodnej ekonomickej politike, okrem iného s cieľom zaručiť rovné zastúpenie žien, najmä žien z rozvojových krajín, v makroekonomickom rozhodovacom procese.

(b) Za účinného zastúpenia žien v plnom rozsahu prijatť opatrenia na zabezpečenie nových prístupov k medzinárodnej rozvojovej spolupráci, založených na stabilite, raste a spravodlivosti, so zvýšenou a účinnou účasťou a integráciou rozvojových krajín v globalizácii svetovej ekonomiky, ktoré povedú k odstráneniu chudoby a zníženiu rozdielov pre rod v rámci všeobecného rámca na dosiahnutie udržateľného rozvoja, orientovaného na ľudí.

(c) Za účinnej účasti žien v plnom rozsahu navrhnuť a posilniť stratégie na odstraňovanie chudoby, ktoré znížia feminizáciu chudoby, zlepšia možnosti žien a posilnia ich postavenie tak, aby mohli čeliť negatívnym sociálnym a ekonomickým následkom globalizácie.

(d) Za účasti žien zintenzívniť úsilie smerom k realizácii programov na odstránenie chudoby a hodnotiť rozsah vplyvu týchto programov na posilnenie postavenia žien žijúcich v chudobe, čo sa týka ich prístupu ku kvalitnej príprave na povolanie a kvalitnému vzdelaniu, ako aj starostlivosti o fyzické a psychické zdravie, zamestnania, základných sociálnych služieb, dedičstva a prístupu k pôde a jej kontrole, bytovej otázky, príjmu, mikropôžičiek a iných finančných nástrojov a služieb, a s ohľadom na uvedené hodnotenie vylepšiť tieto programy.

(e) S vedomím vzájomne sa posilňujúcich spojení medzi rodovou rovnosťou a odstraňovaním chudoby v prípade potreby vypracovať a realizovať, po konzultáciách s predstaviteľmi občianskej spoločnosti, komplexné rodovo citlivé stratégie na odstraňovanie chudoby so zameraním na sociálne, štrukturálne a makroekonomické otázky.

(f) V spolupráci so súkromnými finančnými inštitúciami stimulovať podľa potreby založenie špeciálnych úverových programov (lending windows) a iných dostupných finančných služieb so zjednodušenými postupmi, navrhnuté konkrétne na potreby žien v oblasti sporenia, úverov a poisťenia.

(g) Podniknúť komplexné kroky s cieľom poskytnúť a podporovať kvalitné vzdelávacie programy získavania zručností pre ženy a dievčatá na všetkých úrovniach, založené na stratégiách navrhnutých za účinnej účasti žien a dievčat v plnom rozsahu, s cieľom dosiahnuť národným, regionálnym a medzinárodným úsilím dohodnuté ciele na odstránenie chudoby, najmä feminizácie chudoby. Národné úsilie musí byť doplnené intenzívnou regionálnou a medzinárodnou spoluprácou s cieľom riešiť riziká, prekonávať prekážky a zabezpečiť, aby ženy ťažili z možností vytvorených globalizáciou, najmä v rozvojových krajinách.

(h) Vo vhodnom čase a podľa potreby založiť fondy sociálneho rozvoja, a to za účinnej účasti žien a po konzultáciách s predstaviteľmi občianskej spoločnosti, najmä mimovládnyimi organizáciami, s cieľom odľahčiť negatívny dosah programov štrukturálnych úprav a liberalizácie obchodu na ženy a neúmerne bremeno, ktoré nesú ženy, žijúce v chudobe.

(i) Identifikovať a implementovať dlhodobé rozvojové riešenia na rozvoj, ktoré integrujú rodovú optiku do problému zahraničných dlhov rozvojových krajín a ich splácania vrátane najmenej rozvinutých krajín, medzi iným pomocou dlhových úľav vrátane možnosti zrušenia dlhu zahraničnej rozvojovej

pomoci s cieľom pomôcť im financovať programy a projekty zamerané na rozvoj vrátane zlepšenia postavenia žien.

(j) Podporovať Kolínsku iniciatívu za zníženie dlhu, najmä rýchlu implementáciu rozšírenej iniciatívy pre veľmi zadlžené chudobné krajiny. Zaisťiť poskytnutie primeraných finančných prostriedkov na implementáciu tejto iniciatívy a realizovať ustanovenie, že ušetrené prostriedky sa majú použiť na podporu programov na boj proti chudobe, ktoré problém riešia z rodového hľadiska.

(k) Presadzovať a urýchliť implementáciu iniciatívy 20/20, ktorá integruje rodovú optiku tak, aby z nej mali úžitok všetci, najmä ženy a deti.

(l) Vyzývať na nepretržitú medzinárodnú spoluprácu vrátane potvrdenia úsilia o dosiahnutie zatiaľ ešte stále nenaplneného cieľa vyspelých krajín čo najskôr poskytnúť 0,7 % svojho hrubého domáceho produktu na celkovú oficiálnu rozvojovú pomoc, a zvýšiť tak tok zdrojov na rodovú rovnosť, rozvoj a mier.

(m) Sprostredkovať prenos technológií, najmä nových a moderných, do rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou, a stimulovať úsilie medzinárodného spoločenstva o elimináciu obmedzení tohto prenosu, pretože je to účinný prostriedok, dopĺňujúci národné úsilie o urýchlenie dosiahnutia rodovej rovnosti, rozvoja a mieru.

(n) Odporučiť Prípravnému výboru pre miléniové zhromaždenie vyvinúť v kontexte začleňovania rodovej optiky do systému OSN úsilie smerom k integrovaniu rodovej dimenzie do všetkých aktivít a dokumentov, ktoré súvisia s miléniovým zhromaždením a summitom, ako aj do návrhov na odstránenie chudoby.

(o) Vytvoriť vhodné prostredie a navrhnuť a realizovať politiku, ktoré presadzujú a chránia výkon všetkých ľudských práv – občianskych, kultúrnych, ekonomických, politických a sociálnych práv vrátane práva na rozvoj – a základných slobôd ako súčasť úsilia o dosiahnutie rodovej rovnosti, rozvoja a mieru.

102. (a) Vytvoriť a posilniť prostredie v súlade s národnou legislatívou, ktoré podporí možnosti ženských mimovládnych organizácií mobilizovať zdroje na zabezpečenie udržateľnosti rozvojových aktivít.

(b) Stimulovať a posilňovať mnohočlenné partnerstvo/spoluprácu na všetkých úrovniach medzi medzinárodnými a medzivládnyimi organizáciami, s kompetentnými predstaviteľmi občianskej spoločnosti vrátane mimovládnych organizácií, súkromného sektora a odborov a ženskými organizáciami a inými mimovládnyimi organizáciami, komunikačnými a mediálnymi systémami, s cieľom podporiť ciele Štvrtej svetovej konferencie o ženách.

(c) Stimulovať partnerstvo a spoluprácu medzi vládami, medzinárodnými organizáciami, najmä medzinárodnými finančnými inštitúciami, a multilaterálnymi organizáciami, inštitúciami súkromného sektora a predstaviteľmi občianskej spoločnosti vrátane mimovládnych organizácií, najmä ženských a komunitných organizácií, s cieľom podporiť iniciatívy za odstránenie chudoby, so zameraním na ženy a dievčatá.

(d) Uznať a podporovať kľúčovú úlohu žien a ženských mimovládnych organizácií a komunitných organizácií v realizácii Programu 21, [19] a to prostredníctvom začleňovania rodovej optiky do formulácie, navrhovania a realizácie mechanizmov, programov a infraštruktúry pre udržateľné riadenie životného prostredia a prírodných zdrojov.

103. (a) Presadzovať programy pre zdravé, aktívne starnutie, ktoré zdôrazňujú nezávislosť, rovnosť, zastúpenie a bezpečnosť starších žien a vykonávajú rodovo citlivý výskum z rodového hľadiska a programy zamerané na ich potreby.

(b) Ako prioritu, najmä v najpostihnutejších krajinách a v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, vždy, keď je to možné zintenzívňovať vzdelanie, služby a stratégie komunitnej mobilizácie na ochranu žien každého veku pred HIV a inými infekciami prenášanými pohlavným stykom, a to aj rozvojom bezpečných, cenovo prijateľných, účinných a ľahko dostupných metód kontrolovaných ženami vrátane metód ako mikrobicídne prostriedky a ženské kondómy, ktoré chránia pred infekciami prenášanými sexuálnym stykom a HIV/AIDS, dobrovoľným a dôverným testovaním na HIV a poradenstvom, presadzovaním zodpovedného sexuálneho správania vrátane abstinencie a používania kondómov,

vývojom vakcín, jednoduchého nenákladného diagnostikovania a pre liečbu infekcií prenášaných sexuálnym stykom jednorazovým podaním liekov.

(c) Poskytnúť všetkým ľuďom, najmä ženám a dievčatám, infikovanými chorobami prenášanými pohlavným stykom a ľuďom žijúcim so život ohrozujúcimi chorobami vrátane HIV/AIDS a pridruženými druhotnými infekciami, napr. tuberkulózy, prístup k primeranému a cenovo dostupnému liečeniu, monitorovaniu a starostlivosti. Poskytnúť aj iné služby vrátane primeraných bytových podmienok a sociálnej ochrany, a to aj počas tehotenstva a kojenia. Pomáhať chlapcom a dievčatám, ktorí osireli v dôsledku pandémie HIV/AIDS a zabezpečiť rodovo citlivé podporné systémy pre ženy a iných členov rodiny, ktorí sa starajú o osoby postihnuté vážnymi zdravotnými problémami vrátane HIV/AIDS.

(d) Prijat' účinné a rýchle opatrenia na mobilizáciu medzinárodnej a národnej verejnej mienky o účinkoch rôznych dimenzií svetového drogového problému na ženy a dievčatá, a zaistiť poskytnutie primeraných zdrojov na tento cieľ.

104. Stimulovať partnerstvo medzi vládami a mimovládnyimi organizáciami v realizácii záväzkov prijatých na Štvrtej svetovej konferencii o ženách a na iných svetových konferenciách a summitoch OSN s cieľom presadzovať rodovú rovnosť, rozvoj a mier v 21. storočí.

[1] Report of the Fourth World Conference on Women, Peking, 4-15. septembra 1995 (publikácia OSN, predajné č. E.96.IV.13), rezolúcia 1, príloha I.

[2] Tamtiež, príloha II.

[3] Report of the World Conference to Review and Appraise the Achievements of the United Nations Decade for Women: Equality, Development and Peace, Nairobi, 15.-26. júla 1985 (publikácia OSN, predajné č. E.85.IV.10), kap. I, časť A.

[4] Rezolúcia Valného zhromaždenia 34/180, príloha.

[5] Report of the Fourth World Conference on Women, Peking, 4.-15. septembra 1995 (publikácia OSN, predajné č. E.96.IV.13), rezolúcia 1, príloha 1.

[6] Tamtiež, príloha II.

[7] Vid' rezolúciu Valného zhromaždenia S-21/2, príloha.

[8] Report of the International Conference on Population and Development, Káhira, 5.-13. septembra 1994 (publikácia OSN, predajné č. E.95.XIII.18), kap. I, rezolúcia 1, príloha.

[9] A/CONF.183/9.

[10] Rezolúcia Valného zhromaždenia 34/180.

[11] Rezolúcia Valného zhromaždenia 54/4, príloha.

[12] Rezolúcia Valného zhromaždenia 54/263, príloha I.

[13] Tamtiež, príloha II.

[14] Vid' Program OSN pre životné prostredie, Dohovor o biologickej diverzite (Environmental Law and Institute Programme Activity Centre), jún 1992.

[15] Rezolúcia Valného zhromaždenia 44/25, príloha.

[16] Vid' Rezolúcia Valné zhromaždenia 54/126.

[17] Rezolúcia Valného zhromaždenia 53/243.

[18] "Herstories" (vo voľnom preklade "Jejstória", pozn. Prek.) je pojem, ktorý označuje pohľad na udalosti, historické i súčasné, z pohľadu ženy.

[19] Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3.-14. júna 1997, vol. I, Resolutions Adopted by the Conference (publikácia OSN, predaj. č. E.93.I.8 a corrigenda), rezolúcia 1, príloha II.